TITULUS X.

De natis ex libero ventre.

CAPUT UNICUM.

a Gregorius *Anthemio Subdiacono.*

NOn solum frequentibus praeceptionibus, sed etiam praesentem te saepius monuisse me memini, ut illic vice nostra, non tantum pro utilitatibus Ecclesiasticis, quantum pro sublevandis *b* pauperum necessitatibus fungereris, & eos magis cujuslibet oppressionibus vindicares. Praesentium ergo lator Gaudiosus insinuavit nobis ab *c* actoribus sanctae Romanae, cui Deo auctore praesidemus Ecclesiae, sibi violentiam irrogari, asserens quod filios suos viri praedictae Ecclesiae velint vindicare. Oblatis etenim ab eo documentis agnovimus, Siricum uxorem praesentium portitoris ab Ecia quondam gloriosae memoriae Morenae cuidam feminae titulo donationis fuisse largitam, & ab eadem Morena per *d* epistolam manumissam: & ideo indecens esse credimus, ut progeniti ex libera muliere filii ad servitium retrahantur. Propterea experientiae tuae praesenti auctoritate praecipimus, ut his ipsis documentis, sicut & nos didicimus, exuto a curis animo diligenter intendat, quatenus si documenta nulla sunt ab Ecclesiae parte, quae documentis hujus hominis debeant obviare, ab ejus se molestia sine aliqua retractatione suspendat. Durum enim est, ut si alii pro mercede sua libertates tribuunt, ab Ecclesia, quam tueri has oportuerat; revocentur. Iterum ergo atque iterum experientiam tuam necessario submonemus, ut illic, si quae inter pauperes, & Romanam Ecclesiam sanctam quaestiones vertantur, omni mentis integritate discutiat, sicque patrimoniales utilitates peragat, ut a benignitate justitia non recedat.

NOTAE.

a GRegorius,) Ita etiam legitur in prima collect. *sub hoc tit. cap. un.* & apud Ivonem Carn. *p. 16. c. 73.* & reperitur textus hic inter epistolas ipsius Sancti, *lib. 1. indict. 9. ep. 55.* ex quo registro integram hujus textus transcribo, & praesentem inscriptionem exposui *in cap. 2. de cond.*

b *Pauperum necessitatibus.*) Quod proprium erat officium defensoris, ut probavi *in cap.* .:.

c *Actoribus.*) De quorum officio egi *in c.* .:.

1 d *Per epist.*) Variae fuerunt apud Romanos manumissionum formae, quas post Institutarios *in §. multis, Inst. de libert.* referunt Cuellar. *integro tr. de manum.* Brisson. *lib. 1. sel. c. 11.* Aldus Mancin. *lib. 1. epist. ad Aldinum*, Marcel. Donatus *in dilucid. ad Suetonium in Augusto, cap. 40.* Avendanus *de mutu l. 2. cap. 34.* nos *in cap. 1. de serv. non ord.* & non ex omnibus aeque perfecta libertas sequebatur, nam tantum manumissi vindicta, aut testamento cives Romani efficiebantur, & justam libertatem assequi dicebantur, *l. generaliter 19. ff. qui, & a quibus, l. 1. ff. si quis testam. l. 11. ff. ut in possessionem legat. l. 16. in fine, ff. ad Treb. l. cum quis 30. §. ult. ff. de fideicom. libert. l. 2. eod. tit.* Paulus *lib. 4. sent. tit. 12. §. multis*, Connanus *lib. 2. comm. c. 6.* Brissonius, & Calvinus *verbo Justa libertas*: & manumissus uno ex tribus modis, respectu Latinorum, & dedititiorum liber dicebatur. Cic. *lib. 1. in Topicis*, ibi: *Qui nec vindicta, nec testamento, nec censu manumissus est, liber non est.* Manumissio autem vindicta nomen accepit, aut ut alii dicunt, a Vindicio Vitellorum servo, qui civitatem proditione liberavit erepturam, qui adversus Romanos conjurationem patefecit, & publice a Romanis manumissus est; in praemium scilicet ut ait Livius *lib. 2.* libertas, & civitas data est, & illic primus dicitur vindicta liberatus: qua de re elegans textus *in l. 2. §. initium, ff. de orig. juris*: & inde illud Claudiani in 4. de consulatu Honorii: *Deductum vindice morem lex celebr.* Cujac. *ad titul. C. de vindict. manumiss.* Connanus *lib. 2. comm. cap. 6.* Gothofr. *in notis ad Ulp. tit. de libertis, §. vindicta*; quod adeo ab Interpretibus tritum est, ut necesse non sit plura alia cumulare. Alii ex eo dictam manumissionem vindictae afferunt, quod lictor virgulam servo manumittendo imponeret. Persius: „Ut vindicta postquam meus a Praetore recessit. Et *paulo „post*: Non in festuca lictor, quam gestus inanis." Boet. *in topicis*, Plutarc. *de sera numinis vindicta, l. 2. ff. de manum. vindict.* ob quod haec libertas imponi dicitur, testamentaria vero relinqui, *leg. un. §. pen. Cod. de commun. serv. manum.* ubi notavit Cujac. unde dicitur, vindictam imponere *in l. apud 14. ff. de manu. vind.* cum vulgatis, & adductis a Gothofr. *in notis ad Ulpian. in fragm. tit. de libertis, §. vindicta*, a Brissonio, & Calvino *verb. vindicta*. Erant etiam in hac manumissione certa, & solemnia verba concepta ad eam peragendam. Severinus Boetius apud Ciceronem; quae vero fuerint illa solemnia, & vulgaria verba, ex Constantini Harmenopuli diffinitione colligamus, quam refert Forner. *lib. 1. select. cap. 5.* „Vindicta, *inquit*, virga est, qua Magistratus, vel Praetor, Consul, vel Proconsul, ante quos poterat celebrari (*ut Ulpianus docet* in fragm. titulo de libertis, §. 7.) caput ejus, qui manumittebatur, percutiens, dicebat: Hunc ergo hominem liberum esse ajo, & civem Romanum, „ ut observarunt Carolus Sigonius *l. 1. de antiquo jure Romanor.* 1. & Demster. *ad Rosinum l. 2. c. 20.* Gothofr. *ad leg. man. 23. ff. de man. vind.* Brissonius *l. 3. select. c. 11.* unde exponendus est Paulus *lib. 4. sent. tit. 12.* ubi affirmat, mutum, & surdum, servum vindicta liberare non posse; quia videlicet fari verba manumissionis non poterat; postea tamen consensu populi haec solemnis formula obliterata fuit, ut probat Fornerius ubi supra. „Censu manumittebantur olim (*ait Ulpianus* in fragmentis, „titulo de libertis, §. 8.) qui lustrali censu jussu dominorum inter cives Romanos censum profitebantur. " Recte dixit *olim*, quia jam Ulpiani temporibus in desuetudinem hac abiit manumissio, ejus tamen meminit Cajus *lib. 1. Instit. tit. 1. §. Cives Romani*, & illustrant eum manumissionis modum Sigon. *d. l.* [illegible] *6.* Demsterus *ad Rosinum lib. 1. antiq. c. 20.* Mercerius *lib. 1.* [illegible] *c. 1.* Goeçius *lib. 2. successi. c. 9.* Revardus *de auctor. prud. c. 6.* Osuald. *ad Donel. lib. 2. cap. 15.* Testamento etiam libertas dabatur, vel directa, vel fideicommissaria. Directa, cum a testatore directo dabatur, nullo expectato haeredis facto, de qua *in tit. man. test.* fideicommissaria, quae ab haerede praestabatur, de qua *in tit. ff. de fideic. libert.* Utriusque effectus recenset Petrus Faber *lib. 2. semest. cap. 19.* Osualdus *ad Donel. lib. 2. comment. cap. 14. lit. A*, Cujac. *ad tit. C. de testam. man.*

2 Hactenus egimus de modis, quibus plena libertas assequebatur: referamus nunc modos, quibus manumissi minorem libertatem consequebantur, & quidem inter amicos, aut per epistolam manumissi, Latini fiebant, idest in libertate morabantur, & decedebant, ut servi, donec aliquo ex modis relatis ab Ulpiano *in fragmentis, tit. de Latinis*, Quiritiam libertatem assequerentur. Hujus libertatis Latinae mentio extat *in l. qui absent, ff. de acq. poss.* quo in textu praeterquam quod agitur de manumissione per epistolam, utitur Consultus verbis illis, *in libertate morari*, quae sunt propria Latinorum: cujus locutionis vestigia nonnulla sunt in Pandectis, *in l. 41. C. de fideic. libert. l. cum quis 30. §. ult. ff. eod. l. ordinata 24. §. pen. ff. de liberal. causa*: notarunt Cujac. *ad tit. C. de fideic. libert.* Gifanius *ibid.* Etiam libertas Latina contingebat ex manumissione inter amicos, de qua Seneca *lib. de vita beata*, ibi: *Justae libertatis, an libertatis datae inter amicos, quae est Libertas Latina*: vel in convivio, cujus manumissionis meminerunt Cajus *ubi sup.* & Justinianus *in §. ult. de libertin.* Item quoties cumque Dominus sinebat servum se gerere pro libero, libertas Latina contingebat: exempla plura adduxit Meril. *lib. 4. obs. c. 14.* & inde intelligendus est text. *in l. ordinata 24. §. si quae aliquem, ff. de liberali caus.* Latini ergo in ultimo vitae spiritu libertatem cum servitute commutabant, decedebantque tanquam servi, ut scribit eleganter Salvianus *lib. 3. de Eccl. Cathol.* ibi: „Jugo Latinae libertatis, quo scilicet jubent quidam sub titulo libertorum agere viventes, sed quae superstites habent, morientes donare non possunt: " scilicet quia moriuntur, ut servi, *§. ult. Inst. de success. libert. l. 8. C. Theod. de liberali causa, l. 1. C. Theod. de petit. aurol. l. 2. C. Theod. ad S. C. Claudianum*: plura Cujac. *ad tit. C. de Latin. libert.* Superest, ut de minima libertate, & de dedititiorum statu agamus. Et in dedititiorum numero habebantur illi, ut Ulpianus ait *in frag. tit. 1. §. 11.* qui poenae causa vincti erant a domino, quibus vestigia inscripta fuerunt, vel ut alii legunt, stygma, qui ob id stygmatici, Literati, & Inusti vocantur; Isti enim ferro candenti in fronte notabantur, & tradebantur, ut cum bestiis pugnarent, vel in carcerem conjicerentur, *l. un. C. de dedititia libertate, l. tres fratres, ff. de paenis*; & ita toto vitae tempore servituti erant obnoxii, tantumque morte absolvebantur. Unde constat, libertinorum triplicem statum fuisse. Primus eorum, qui plenam libertatem assequebantur, qui & testamentum facere, & testamento acquirere poterant. Secundus Latinorum, qui iterum manumitti, aut aliquo ex modis relatis ab Ulpiano, civitatem Romanam assequi valebant, de quibus, & de praedictis manumissionum modis, plura tradunt Alciatus *lib. 1. paradox. c. 14.* Brissonius *lib. 2. sel. c. 9.* Tiraq. *in l. si unquam, verbo Libertis, n. 123. C. de revocand. donat.* Pancirola *lib. 2. var. cap. 171.* Connanus *lib. 2. comm. c. 6.* Ragnellus *in d. l. un. C. de dedititia libert.* ubi etiam Cujac. *& ad tit. C. de vindict. man. & lib. 5. obs. c. 13.* Demsterus ad Rosinum *lib. 1. antiq. cap. 19.* Revardus *lib. 4. var. c. 9. & de auctorit. Prudentum c. 7.* Donel. *lib. 2. comment. cap. 14.* ubi Osualdus, Cuellar. *integro tr. de man.* Vvesembach. *disp. 8. n. 10.* Perdoctam repetitionem ad hunc textum scripsit Alfonsus Benitez Complutensis Professor, & ejus commentarium dedi *in cap. fin. de serv. non ord.*

TI-

TITULUS XI.

De Cognatione spirituali.

CAPUT PRIMUM.

Alexander III. *a Salernitano Episcopo.*

UTrum autem filii, & filiae ante, vel post compaternitatem geniti, possint ad invicem copulari, *b* canones secundum diversorum locorum consuetudinem inveniuntur: & licet primus canon exinde editus, nates post compaternitatem prohibeat adinvicem copulari, alter tamen canon posterius editus primum videtur corrigere, per quem statuitur, ut sive ante, sive post compaternitatem geniti sunt, simul possint conjungi, excepta illa persona duntaxat, per quam ad compaternitatem venitur: unde tolerabilius nobis videtur, ut secundum *c* posteriorem canonem, ante & post compaternitatem geniti simul valeant copulari, praeter illam personam, per quam compaternitas contrahitur, nisi consuetudo Ecclesiae, quae scandalum generet, aliter se habeat.

NOTAE.

1 a SAlernitano.) Ita etiam legitur in prima collectione *sub hoc tit. cap. 1.* ubi additur, Pars capitis *licet*, ut cognoscamus, in praesenti referri partem textus *in c. licet, de sponsa duor.* Integra autem decisio extat post Conc. Later. *p. 32. cap. 1.* de Salernit. Ecclesia egi *in c. 1. de officio judicis.*

2 b *Canones.*) Si Alex. III. respexit ad text. *in cap. super quibus 4. c. post 5. 30. q. 3.* recte reprehenditur ab Interpretibus duplici ex causa. Primo, quia canonem Paschalis II. relatum in *c. 5.* appellat priorem, & can. Urb. II. in *d. c. 4.* appellat posteriorem, cum Urb. II. praecessisset Paschalem II. & ideo Gratianus servata temporum serie prius compilavit can. Urb. II. quam Paschalis II. siquidem Urbanus floruit per annos 1088. Paschalis vero II. per annos 1099. & textum *in d. cap. post 5.* esse Paschalis II. constat ex aliis ejus partibus, quae extant *in c. post uxoris 30. q. 4.* & *in c. parvo 32. q. 2.* & ita aut Alexander III. agit de aliis canonibus, aut si de his duobus, posuit priorem pro posteriore, & posteriorem pro priore. Secundo, quia Paschalis II. *in d. cap. post 5.* licet juxta aliquorum interpretationem accipiatur de matrimonio non contrahendo inter filios naturales, compatrum videlicet, & inter filios susceptoris, & filios patris cujus filius susceptus est, tamen verius est, & facile constat, praecipue ex exemplo filii emancipati ab eo adducto, agere de matrimonio non celebrando inter filios naturales susceptoris, & ipsum susceptum, inter quos vera datur fraternitas spiritualis, ut infra dicemus.

3 c *Posteriorem canonem.*) Quia nisi ubi prior Synodus est oecumenica, secunda vero provincialis (quo casu priori statur, *cap. omnino 50. dist.*) regulariter posterior constitutio attenditur, juxta sententiam Tertulliani *de baptismo*, ibi: *In omnibus posteriora rata concludere, & sequentia antecedentibus praevalere.*

COMMENTARIUM

4 IN hoc textu, & *in c. super eo, hoc tit.* agitur de filiis compatrum, an videlicet filii susceptoris, sive patrini contrahere possint matrimonium cum filiis ejus, cujus filius levatus est ante, vel post compaternitatem contractam suscepti? Et quidem inter filios naturales ipsius susceptoris, cum ipso filio suscepto, qui causam dedit compaternitati, matrimonium non posse subsistere, probatur *ex c. ita diligere, in fine, c. pervenit 2. c. non oportet 3. c. super quibus 4. c. post 5. c. illud, fin. 30. q. 3. c. super eo, c. tua nos 7. c. fin. hoc tit. c. 1. hoc tit. lib. 6.* nam illi censentur confratres, sicut & eorum parentes compatres, Sanc. *de matr. lib. 7. disp. 54. n. 9.* unde inter filiam spiritualem, & filiam carnalem uxoris ipsius patris spiritualis ab alio viro susceptam, matrimonium licite contrahitur, quia inter eos nulla cognatio est, ut resolvunt Dec. *cons. 101. in fin.* Sylvest. *verbo matr. 8. q. 7.* Covar. *in 4. d. §. 4. n. 9.* qui recte idem resolvit in matrimonio contracto a patre spirituali cum filia carnali ipsius filiae spiritualis, juxta textum, juncta Glossa ibi, *in c. fin. 30. q. 3.* quod & docuit S. Antoninus *in summ. 3. part. 1. cap. 15. §. 2.* cui convenit lex *5. tit. 7. part. 4.* quia haec cognatio nec habet gradus, nec transit ad personas in jure non expressas; unde quaerebatur, an filius naturalis susceptoris possit ducere in uxorem filiam naturalem patris suscepti, idest sororem ipsius suscepti? Et utrum intersit, quod filii susceptoris, vel patris naturalis suscepti nati essent ante, vel post compaternitatem contractam? Dubitandi ratio haec erat, quia confratres esse videntur, qui sunt compatrum filii: qua ratione utitur etiam Demetrius Comadenus Archiep. Bulgariae *in responso de gradibus cognationum*, quod extat in jure Orientali: sed contrarium placuit Urb. II. *in c. super quibus 30. q. 3.* Alex. III. *in praesenti, & in c. super eo, hoc tit.* ubi adjicit eam limitationem, nisi contrarium consuetudine inductum sit, ex eadem ratione, videlicet quia cum haec cognatio non habeat gradus, nec extendatur ad personas non expressas, & inter personas, inter quas ex veteribus canonibus nascitur haec cognatio, non enumerentur filii compatrum: ideo inter eos non impeditur matrimonium, praecipue quia edictum de nuptiis est prohibitorium, *c. non apud, de spons. c. consuluisti 2. q. 5.* Unde matrimonium permissum intelligitur his, quibus nominatim non prohibetur. Accedit, nam haec cognatio spiritualis imitatur adoptionem, & cognationem legalem ex ea provenientem, *c. 1. c. per spiritualem 30. q. 4.* sed cognatio legalis, ad cujus exemplum statuta est spiritualis, non prohibet nuptias celebrari inter filios adoptantis, & fratres filii adoptati, *c. un.* ubi dicemus, *de cognatione legali*: ergo nec spiritualis. Nec contrarium probatur *in c. tua nos 7. de cognat. spirituali*, in illis verbis: „Tua nos duxit discretio consulendos, an natus ante compaternitatem filium compatris sui, vel commatris sibi possit matrimonialiter copulare; & si contraxerint, debeant separari? Super quo respondemus, quod hujusmodi personae non possunt matrimonium contrahere; & si contraxerint, possunt ab invicem separari. Quia in illis verbis non prohibetur generaliter, quaecumque filiam patris, vel matris naturalis matrimonialiter copulari cum filio compatris nato ante compaternitatem: inter istas enim personas licite, & valide matrimonium contrahebatur: sed signanter secundum ea, quae Pontifici proponebantur, ipse statuit filium patris spiritualis natum post compaternitatem, per matrimonium jungi non posse cum sorore spirituali, nempe cum femina illa, quam pater suus suscepit ex baptismo, atque ita illa verba, *filium compatris patris sui, vel commatris*, intelligenda sunt de filia, per quam compaternitas patri spirituali obvenerat, ut docuerant Hostiensis, Innocentius, Cardinalis, & Abbas *ibi*, Cujacius *in praesenti.*

CAPUT II.

Idem *a eidem.*

SI vir, vel mulier scienter, vel ignoranter filium suum de sacro fonte susceperint, an propter hoc ab invicem separari debeant, & alii copulari, quia nos consulere voluisti, consultationi tuae duximus respondendum, quod quamvis sit generaliter institutum, & debeant separari, quidam tamen humanius, & potius sentientes, aliter statuere. Et ideo nobis videtur, quod sive ex ignorantia, sive ex malitia id fecerint, non sunt ab invicem separandi, nec alter debitum debet subtrahere, nisi ad continentiam servandam possint induci; quia si ex ignorantia id factum est, ignorantia eos excusare videtur: si ex malitia, eis sua fraus non debet patrocinari, vel dolus.

NOTAE.

1 a IDem eidem.) Ita etiam legitur in 1. collect. *sub hoc tit. cap. 2.* & post Conc. Later. *p. 32. cap. 2.* idest idem Alexander eidem Salernit. Praesuli.

COMMENTARIUM.

2 ETiam in hac parte ejusdem epistolae decidit Alex. aliam quaestionem, circa quam veteres canones dissentientes reperiebantur; utrum videlicet conjuges levantes propriam filium in baptismo, vel tenentes in confirmatione, debeant separari, nec postea invicem sibi petere, aut reddere debitum valeant? In qua quaestione Pontifex Deusdedit ex praedecessorum sententiis judicavit, eos separandos esse, *in c. 1. 30. q. 1.* in qua epistola, relata a Luitprando *in vita ipsius Pontificis*, & quae nuper excusa extat inter decretales, quae prodierunt ex Bibliotheca Vaticana, postea verba, quae referuntur in canone a Gratiano, haec difficilia verba leguntur: „Mulieres vero cum separatae fuerint pro hac illicita re a propriis viris, totam praecipimus recipere dotem, quam in die nuptiali receperunt, & post expletum annum, recipiant alium vi-

De conjugibus filium levantibus.

virum: similiter & vir uxorem. " Ubi cum a Pontifice quæreretur, an mulieres, quæ ob magnam populorum concursum in Sabbato Paschæ filios suos levarent de baptismo, adhuc possent in ipso matrimonio persistere? Respondit, separandas omnino esse, & post annum ad secundas nuptias transire posse; quæ ultima pars difficilis valde est. Ut eam exponat Archidiaconus ibi, existimat in eo textu agi de separatione quoad commixtionem carnalem per tempus pœnitentiæ. Turrecremata accipit textum illum de sponsis conjungendis in matrimonio, non vero de conjugibus jam copulatis: sed utraque solutio facile convincitur ex littera ipsius textus, quare Basil. lib. 7. de matr. cap. 40. variis modis dissolvere intendit illius textus difficultatem. Primo affirmat, in eo textu agi de sponsis, & etiam de conjugibus jam copulatis, & singula singulis referendo, Pontificem statuere, ut conjuges, qui levarunt filium communem, separentur a communione pro tempore pœnitentiæ, postea vero redeant ad usum matrimonii: si vero sponsi ex vago concubitu filium procrearunt, illumque susceperunt de sacro fonte, peracta pœnitentia per annum, vir accipiat aliam uxorem, & similiter uxor alium virum. Secundo ipse perdoctus vir n. 12. textum illum accipit de filiis susceptis a concubinis ex vago concubitu, non vero procreatis ex matrimonio, & tunc directe statuere Pontificem, inter eos celebrari non posse matrimonium. Et quia plerumque dote jam assignata sponsi liberos a se procreatos suscipiebant, ideo Pontifex statuit, dotem esse restituendam, & matrimonium, si forsan de facto contractum erat, dissolvendum esse. Sed utinam, ut facile est interpretationes has refellere, ita esset, & veram assignare: placet ergo aliis, quam adducit ipse Basil. ubi sup. n. 12. dum pro virum, legit alium; ita ut sensus sit, quod mulieres, quæ filios proprios susceperint e sacro fonte, pœnitentiam per annum peragant, & dotem, quam in die nuptiali dederunt, recipiant, & transacto anno illum virum recipiant, & similiter vir uxorem, non aliam, sed eandem. Igitur juxta sententiam Pontificis Deusdedit, separandi erant conjuges quoad cohabitationem, saltem per annum. Quod similiter statutum fuit in Conc. Mogunt. sub Carolo, can. 55. qui refertur inter capitularia Caroli l. 5. c. 200. ibi: „ Nullus proprium filium, vel filiam de fonte baptismatis suscipiat, nec filiolam, nec commatrem ducat uxorem: nec illam, cujus filium, aut filiam ad confirmationem duxerit; ubi autem factum fuerit separentur. Et expressius in Conc. apud Vermeriam, can. 3. relatus in c. 1. 30. q. 1. ibi: Si quis filiastrum, vel filiastram suam ante Episcopum tenuerit ad Confirmationem, separetur ab uxore sua, & nunquam aliam accipiat. " Et ideo cum Andovera Chilperico suo marito absente filiam peperisset Childesindam, & suasu Fredegundis eam de sacro fonte levasset, rediens Chilpericus repudiavit Andoveram: „ Non potero, inquiens, te habere conjugem, cum commatris adepta sis nomen. " Quam idcirco cum filia in monasterium detrusit, ut refert Aymon. l. 3. c. 6. Nec tunc obstant illa verba, votum præsumpserat recipere dotem, in quibus cum agatur de dote reddenda, supponitur matrimonium intercessisse. Nam ea verba non debent referri ad primam partem decisionis, sed ad ultimam; postquam enim Pontifex quæstioni propositæ respondit, statim subjicit, nulli licere commatrem in conjugem accipere; & annectit verba proxime relata, quæ si referantur ad casum priorem, quando conjuges filium de fonte sacro susceperint, absurdum continent: quare referenda sunt ad posteriorem casum, in quo statuitur, nullum posse commatrem in conjugem accipere. Quo casu recte annectitur, ut si mulieres pro hac illicita re, hoc est matrimonio ita celebrato, separatæ fuerint, dotem recipiant, quam in die nuptiarum præstiterunt; & peracta pœnitentia, alios viros accipiant: quod mirum non est, cum nullum esset matrimonium ab eis celebratum. Quo modo etiam accipiendus est text. in can. 53. Sextæ Synodi in Trullo, in illis verbis: „ Quoniam spiritualis necessitudo, seu affinitas corporum conjunctione major est, in nonnullis autem locis agnovimus quosdam, qui ex sancto, & salutari baptismate infantes suscipiunt, postea quoque cum matribus illorum viduis matrimonium contrahere, statuimus ut in posterum nihil fiat ejusmodi: si qui autem post præsentem canonem hoc facere deprehensi fuerint, ii quidem primo ab hoc illicito, & injusto matrimonio desistant, deinde & fornicatorum pœnis subjiciantur. " Verum contrariam, imo non separandos esse, si fraudulenter, & per fraudem fecerint, docetur in c. 4. 30. qu. 1. idem si propter ignorantiam filium communem levaverint, observandum statuit Nicolaus in c. de his, eod. q. & si propter necessitatem fecerint, idem asserendum esse statuit Joannes VIII. in c. ad limina, eod. q. in quo canonum dissidio Alexander in præsenti docet, inter conjuges filium proprium suscipientes, non dissolvi conjugium ante compaternitatem legitime contractum, sive ex fraude, sive ex ignorantia id fecerint: si ex fraude, ne scientibus conjugibus, & divertere cupientibus, hac via ad divortium aditus pateret: si vero ex ignorantia, quia ea illos excusat, & ita hoc casu matrimonium conservatur in eo statu, a quo excipere non potest, ut plerumque contingit, cap. dilectus, de spons. cap. Apostolicam, de reg. cap. quemadmodum, de jurejur. cap. 4. & 6. qui clerici, vel voventes, l. 3. C. de interdict. matr. Sed etsi matrimonium per cognationem hanc supervenientem non dissolvatur, tamen eum, qui scienter, & malitiose eam contraxit, non posse petere debitum, docet Mendo in Amœra, dissert. 5. qu. 10. per tot. & si pater baptizaverit filium, quem ex copula illicita suscepit, non potest contrahere matrimonium cum ejus matre, Christ. tom. 1. dec. 318. Illud etiam certum est, quod si ambo conjuges susceperint alicuius filium, inter se nullam cognationem contrahunt, ut declaravit Innoc. III. in epistola missa Rossanensi Archiepiscopo, cujus integram dabimus in cap. 7. de consanguinitate & affin.

CAPUT III.

Idem a Vuigorn. Episcopo.

Super eo, quod a nobis tua fraternitas requisivit, utrum duorum compatrum filii post compaternitatem geniti possint matrimonio copulari, vel si conjuncti fuerint, eorum sit matrimonium rescindendum, Inquisitioni tuæ tale damus scripto commune responsum. Si enim filii tales fuerint, per quorum alterum vel utrumque parentes ad compaternitatem devenerunt, eos conjungi nulla ratione permittas: & si conjuncti fuerint, Pontificali auctoritate ab invicem ipsos non differas separare. Ceterum si per neutrum eorum ad compaternitatem ventum fuerit, de his volumus b consuetudinem tuæ Metropolitanæ Eccles. vel aliarum circumpositarum inquirere, & diligentius imitari: ita quidem, quod si ejusdem Ecclesiæ consuetudo habet, inter eos non sustineri conjugium fieri, nec factum firmitatis robur habere, ut simili modo in Ecclesia tibi commissa conjugium hujusmodi fieri non permittas, & si quos taliter junctos inveneris, juxta earundem Ecclesiarum consuetudinem ipsos separare ab invicem non omittas. Verum si de consuetudine haberetur, ut talia conjugia sustineantur, & permittantur; tu in eadem Ecclesia hujusmodi conjugia dissimulare poteris, ita quod nec contradicere, nec tuum præstare videaris assensum: quia sicut grave est antiquam consuetudinem circumadjacentium Ecclesiarum super his contemnere; sic quoque gravius videretur, si propterea hujusmodi conjugiis tuum indulgeres assensum, cum posset in exemplum assumi.

NOTÆ.

1 a Vuigorn.) Ita legitur in 1. collect. sub hoc tit. c. 3. in hac 6. legitur Vuigiliensi: sed Ant. August. in notis ad hunc textum, retinendam putat lectionem Vuigorniensem, de qua diœcesi nonnulla notavi in c. 9. de elect.

b Consuetudinem.) Ex ita consuetudine induci posse impedimenta matrimonii, probatur in c. 1. hoc tit. c. quod dilecto 3. c. quod debet, de consang. & affin. c. olim, de clericis conjug. & docet Tap. lib. 4. catena moralis, qu. 24. quod quomodo accipiatur, & quæ conditiones in tali consuetudine desiderentur, exposuit late Basil. lib. 6. de matr. c. 4. cum seq. & nos aliqua adduximus in c. 1. de spons. & textum hunc exposui in c. 4. hoc tit.

CAPUT IV.

a Clemens III.

Martinus Bertam duxit in uxorem; Tebergam sibi Lotharius copulavit, & Lotharius Bertæ, & Martini filium de sacro fonte suscepit: Lothario vero, & Berta sublatis de medio, Martinus cum Teberga contraxit: quærit a nobis tua fraternitas, utrum tales sint ab invicem separandi. Nos autem tuæ fraternitatis consultationi duximus respondendum, quod cum secundum verbum Domini vir, & mulier una per connubium caro efficiantur, liquidum est, Tebergam non posse Martino matrimonialiter copulari, qui compater ejus fuerat, cum quo ipsa Teberga una caro noscitur extitisse.

NO-

NOTÆ.

1 a Clemens III.) Ita etiam legitur in 1. collect. sub h. t. c. 1. nullibi tamen exprimitur, cui rescribat Pontifex, licet facile ex nominibus conjugum, de quibus in præsenti agitur, cognoscamus cum Præsulo aliquo Galliæ in eo alloqui.

COMMENTARIUM.

2 Pro hujus textus expositione sciendum est, compaternitatem spiritualem, juxta veteres canones duplicem fuisse, directam videlicet, & indirectam: directa compaternitas est, quæ inter naturales patres baptizati, vel confirmati, & baptizantem, seu confirmantem, & patrinos baptismi, & confirmationis contrahitur, c. 1. cum seq. 30. q. 30. indirecta vero compaternitas erat, quæ extendebatur ad uxorem compatris, etiamsi non commater fuisset, antea tamen cognita, c. sciscitantur, c. si pater, c. si quis 30. q. 4. in conjugio non vero, si illicite per copulam liberam, c. 1. tit. 7. p. 4. nam cum maritus, & uxor efficiantur una caro, Genesis c. 2. c. lex divina, cum seq. 27. q. 2. c. quemodo 32. q. 1. c. debitum, de bigam. non ord. consequens est uxorem esse commatrem illi masculo, cujus filium maritus de sacro fonte suscepit, & per consequens non poterit vidua facta matrimonialiter cum illo copulari, ut resolvit Pontifex in præsenti: itaque commatres duas non potest quis etiam unam post mortem alterius habere in conjugio, d. c. 1. 2. & 3. d. c. quod autem & c. in fin. 30. q. 4. Nec huic juris principio obstat text. in c. qui spiritualem q. 30. q. 4. ubi in can. 47. Conc. Tribur. statuitur, conjugatum, qui filium alterius de sacro fonte suscepit, esse patri naturali compatrem, non autem esse illi uxorem commatrem, ideirco marito defuncto, posse viduam cum patre baptizati matrimonialiter copulari: quod etiam docuit Paschalis Papa in c. post uxoris 5. eod. 30. q. 4. ubi generaliter statuit: " Post uxoris obitum cum commatre uxoris viri superstite conjugio copulari, nulla videtur auctoritas, vel ratio prohibere; nec enim cognationi carnis cognatio spiritus comparatur, nec per unionem carnis ad unionem spiritus transitur. „ Nam pro istorum jurium solutione discrimen constituendum est inter uxorem patris spiritualis, & inter uxorem patris naturalis; ad patris enim spiritualis uxorem prius, ut supponimus cognitam, spiritualis cognatio transfunditur, ex præsenti textu: atque ita si unus ex conjugibus filium aliorum de sacro fonte suscepit, ambo, videlicet vir, & uxor, compatres efficiuntur parentibus infantis, d. c. si quis 3. 30. q. 4. & per consequens si Maria uxor Joannis, inter quos matrimonium fuerat consummatum, levasset de fonte filium alterius feminæ, non potest Joannes cum femina illa post mortem uxoris matrimonium contrahere, juxta textum ita intelligendum in d. c. sciscitatur, 30. q. 4. ad uxorem vero naturalis patris cognatio spiritualis, seu compaternitas non extenditur; atque ita si Joannes conjugatus filium Martini in baptismo suscepit, efficitur compater tantum Martini, non autem Mariæ uxoris ejus, cum filius esset Martini ex alia femina; ideircoque Martino compatre suo defuncto, potest Mariam viduam ducere in uxorem, si aliud impedimentum non obstet; nam inter eos nulla cognatio spiritualis contrahitur. Juxta quem casum accipiendus est text. in d. c. qui spiritualem 4. Eademque solutione exponendus est Paschalis in d. c. post uxoris, dum docet, post uxoris obitum posse virum superstitem cum commatre uxoris conjugio copulari; quia scilicet ad maritum non fuit traslata cognatio spiritualis uxoris, quam uxor contraxerat, propterea quod sua commater filium proprium ipsius uxoris ex alio viro de fonte levasset: præferunt Archidiaconus, & Turrecremata in dd. juribus, Bohic. in præsenti, Joan. Gemellus de spons. contr. tit. cujus 5. n. 14. extat tom. 16. tr. Doctor. Sylvest. in summ. verbo Matrimonium 8. q. 7. n. 7. hujus discriminis rationem adduxit Glossa in d. c. qui spiritualem 30. q. 4. & in c. 2. verb. Cognatam, h. t. lib. 6. & ait, in hac parte conjuges communicare sibi actiones, non autem passiones, idest, conjugem communicare conjugi cognationem spiritualem provenientem ex actu conferendi sacramentum, aut levandi, vel suscipiendi filium alienum in sacramento baptismi, vel confirmationis: non autem communicare cognationem provenientem ex eo, quod patiatur filium baptizari, vel confirmari, aut levari ab alio. Sed hæc doctrina potius est ipsius juris constitutio, quam ipsius constitutionis ratio; quare veram rationem existimo provenire ex eo, quia cum vir, & uxor per actionem carnalem, seu corporalem efficiantur una caro, & unum corpus, non vero unus spiritus, d. c. debitum, inde provenit, ut cognatio, quæ per corporalem actionem unius conjugis acquiritur, communicetur alteri, quasi parti corporis ejus; non vero communicetur cognatio, quæ contrahitur per animi passionem conjugis: nam animus, seu anima, non fuit communicata, ut considerat Archidiaconus in d. c. qui spiritualem: maxime cum hæc cognatio per passionem contracta, non acquiratur per factum corporale conjugis, sed per tactum proprii filii, vel contactum patrini; atque ideo ratioini congruum est, ut alteri conjugi non communicetur, Hostiensis in summ. ejus tituli, §. ult. n. 7. Hæc autem compaternitas indirecta sublata est per Conc. Trid. sess. 24. de ref. c. 2. an vero jure communi attento hæc cognatio communicetur feminæ extra matrimonium cognitæ, exponemus infra in c. contract.

CAPUT V.

a Clemens III.

Contracto matrimonio inter P. de Regali, & A. uxorem suam, sicut ejusdem P. nobis conquestio patefecit, cum per biennium insimul cohabitassent, & ex ea filium memoratus P. suscepisset, quidam consanguinei ejusdem A. volentes eam separari a viro, contra matrimonium objecerunt, asserentes, quod eadem A. in primo b sacrati salis pabulo filium concubinæ c quondam ipsius P. tenuit, cum fuerit primo in Ecclesiam inductus: & propter hoc unum adeuntes præsentiam, dicebant ipsam a viro per tuum judicium debere separari: tua vero fraternitas, sicut accepimus, causa non cognita, carnale eis commercium interdixit, prohibens ipsi P. ne debitum ab uxore requireret. Verum quoniam, si constaret Ecclesiæ vera esse, quæ diximus, non ideo tamen contractum matrimonium solveretur, quæ res utique vix contrahendo matrimonio impedimentum afferret, disc. r. per A. s. m. quat. præfato P. firmiter injungas auctoritate nostra, quod memoratam A. sicut uxorem propriam affectione maritali pertractet, & carnale debitum ab ea licenter exigat, & persolvat; sive, quod superadictum est, ipsam A. ante matrimonium contractum cum P. sive postea id egisse constiterit; dum tamen si in fraudem, causa separandi matrimonii hoc fecit, pœnitentiam pro præsumptione accipiat, matrimonio in sua firmitate durante.

NOTÆ.

1 a Clemens III.) Ita etiam legitur in 2. collect. sub h. t. c. 2. nullibi tamen exprimitur cui rescribit Pontifex, præsentis tamen constitutionis meminit Bonifacius VIII. in c. 2. h. t. in 6.

2 b Sacrati salis pabulo.) Consonat text. in c. 1. 30. q. 1. Sal in catechumeni os inferi solitum jam a primis Ecclesiæ temporibus, constat ex S. Greg. in lib. Sacram. de ord. ad catechum. ibi: " Postea interrogat nomina eorum, & ponit de ipso sale in os ipsorum. „ Et c. exinde, c. sal, c. ex his, de consecr. dist. 4. Pontifice Deusdedit in ep. ad Gordianum Hispalensem Episc. ibi: " Septem sunt dona baptismi a primo pabulo sacrati salis, & ingressu S. Ecclesiæ usque ad confirmationem Spiritus sancti per Chrisma. „ S. Ambrosio in c. 22. D. Lucæ, D. Aug. lib. 1. confess. c. 11. Rabano Mauro de instit. Cler. c. 27. Beda in Esdram, lib. 2. c. 9. & in lib. 1. Regum, c. 27. Alcuino de Eccles. officiis, c. de Sabbato Sancto, Valfrido Strabon. de rebus Eccles. c. 26. Cujus ritus rationes adduxerunt Isidorus Hispal. lib. 2. de officiis, c. 20. ibi: " Sales autem in mysterio Catechumenis dandos a Patribus, inde est institutum, ut eorum gustu condimentum sapientiæ percipiant. „ Smaragdus in ep. de Sabbato Paschæ, ibi: " Idcirco hi, qui baptizandi sunt, salem in sacramento accipiunt, ut ejus gustu condimentum sapientiæ percipiant, nec a sapore Christi desipiant, & sint insulsi, & fatui, Ivo Carnot. serm. de sacr. neophyt. ibi: " Postea datur sal benedictum in os pueri, ut per typicum sapientiæ salis conditus, fœtore careat iniquitatis. „ Hugo Victorin. lib. 1. Sacram. c. 18. ibi: " Postea datur sal benedictum in os baptizandi, ut sale sapientiæ sit conditus. „ Illustrant Vicecomes lib. 2. de ritibus baptismi, c. 42. Fr. Josephus a S. Maria de ceremoniis baptismi c. 16.

3 c Quondam concubinæ.) Non levis quæstio est apud Interpretes, utrum compaternitas spiritualis communicetur feminæ illicite cognitæ a susceptore, seu patrino, ut communicatur uxori legitime cognitæ, juxta tradita superiori commentario? In qua quæstione affirmant Glossa in c. si quis ex conjugio 30. q. 4. Sylvest. in summa, verbo Matrimonium 8. q. 7. referens pro qua sententia D. Thomam in 4. dist. 42. q. 1. art. 3. q. 2. in corpore. Qui moventur tum ex hoc textu, tum ex eo, quia vir per copulam etiam illicitam efficitur una caro cum femina, c. in eo 32. q. 4. propter quam nascitur affinitas matrimonium impediens, & dirimens, c. 1. ubi plura dabimus, de consang. & affin. ergo similiter cognatio spiritualis illi communicari debet. Negativam sententiam tuentur Richardus, & Palud. in 4. dist. 42. Abbas in c. Martinus, h. t. ubi Bohic. n. 9. Glossa verbo copulatam, & Joan. Andreas in c. 1. h. t. lib. 6. S. Antoninus in summa tom. 5. tit. 1. c. 15. §. 1. Covar. in 4. 2. p. c. 6. §. 4. n. 3. & alii, qui moventur ex eo, nam licet inter virum, & uxorem communicetur hæc cognatio, quia una caro sunt, propter strictum matrimonii vinculum, c. Agathosa 27. q. 1. hoc tamen vinculum, ita strictum non datur extra matrimonium. Accedit, quia textus in c. cum sup. q. 4. c. Martinum h. t. ubi igitur de hac compaternitate directa, semper supponit matrimonium, & illud consummatum: unde non est ratio, quare hoc impedimentum protrahatur ad alias personas præter expressas in ipsis juribus. Nec contrarium probatur in præsenti versiculo, & in illis verbis: " Sive ipsam

ante

BIBLIOTHECA CENTRAL...

ante matrimonium contractum cum P. sive postea constiterit hoc egisse. „ Nam hæc clausula referenda est ad opinionem eorum, qui impedimentum admittebant, & objiciebant in illa specie ex eo, quod uxor filium concubinæ, & mariti in salis pabulo tenuisset, juxta Glossam *in præsenti*, quam sequuntur Hostiensis, & alii: non autem debet intelligi secundum veritatem rei, ut Pontifex ostendit in verbis, *sive ipsum*: quamobrem si uxor tenuisset illum in *actu*, in quo oritur perfecta cognatio spiritualis, veluti in ipso baptismo, resultaret quidem impedimentum, quod dirimeret matrimonium subsequens, & aliud jam contractum impediret. Nec implicat, quod Clemens in fine hujus textus imponit pœnitentiam uxori, quæ filium illum in catechismo tenuit, causa divortii faciendi; nam ad imponendam pœnitentiam effectus potius, quam effectus attenditur, *c. 1. in fine, 15. q. 6. c. qui perjuravit 22. q. 5.* Docuit Cardinalis *in præsenti, & in c. 1. de eo, qui mittitur in possess.*

COMMENTARIUM.

4 De cognatione ex catechismo. IN præsenti textu agitur de cognatione spirituali, quæ ex catechismo tantum nascitur; & examinatur, an impediat, dirimatve matrimonium. Pro cujus textus expositione præmittendum est, olim diversum fuisse susceptorem, seu patrinum catechismi, a susceptore, seu patrino baptismi, ut constat *in c. ex catechismo, de consecr. dist. 4.* ubi Higinius Pontifex, qui Ecclesiam rexit per annos 114. ait: " In Catechismo, & in Baptismo, & in Confirmatione unus patrinus fieri potest, si necessitas cogit: non est tamen consuetudo Romana, sed per singula singuli suscipiunt. „ S. Dionys. Areop. *lib. de Eccles. hierarch. c. 2.* ubi de solemnibus cæremoniis, quæ catechismi propriæ erant, sic ait: " Tum ei exponit rationem perfectam, qua ad Deum accedendum est; explanatque eidem divina vita, & ut ita dicam, conversatione, ex eo præterea quærit, num ita institutus vivere? Cum promisit, manum ejus capiti admovet, signoque edito sacerdotibus imperat, ut viri, atq; sponsoris nomine præscribant. „ Probat Vicecomes *lib. 1. de ritibus baptismi, c. 25. per tot.* & nos de catechesi, ejus tempore, & cæremoniis plura adduximus *in can. 16. Conc. Illib.* Ut autem ad cognationem spiritualem, quæ ex catechismo nascitur inter ipsum susceptorem, & catechumenum, perveniamus, notandi sunt text. *in c. 1. 30. q. 1.* in illis verbis: " A pabulo sacri salis usque ad confirmationem per chrisma nullus Christianus suam matrem in conjugium suscipere debet. „ Et in præsenti capite, dum in eo Clemens docet, ex hac cognatione impedimentum dirimens matrimonium non deri: & *in c. 1. h. tit. in 6.* ubi Bonif. VIII. in totum se refert ad præsentem Clementis constitutionem: quare Sotus *in 4. q. 4. dist. 40. art. 5. v. in primis*, & alii existimarunt, circa hoc impedimentum rem adhuc dubiam esse, & indecisam, cum Clemens in præsenti sub dubio rescribat in illa clausula, *Sic etiam*, quæ dubitantis potius quam asserentis videtur. & Bonif. VIII. *in d. c. 2.* nihil specialiter constituat, sed tantum se referat ad præsentem decretalem. Verum hæc Soti sententia facile convincitur *ex d. c. 1. 30. q. 1. & ead. c. 2. h. t. in 6.* ubi hoc impedimentum oriri ex catechismo aperte docetur. Hugo *in d. c. 1. 30. q. 1.* affirmat hoc impedimentum cognationis spiritualis ex catechismo tantum, non solum impedire, verum & dirimere matrimonium: sed hæc opinio etiam aperte refellitur ex præsenti textu. Alii tandem relati a Th. Sanch. *lib. 7. de matr. disp. 10. n. 8. & 9.* hoc impedimentum tantum admittunt cum catechismus baptismum præcedit, aut cum eo immediate conjungitur. Verum eos docte refellit Sanch. Quare his sententiis omissis, dicendum est, propriam, perfectamque cognationem spiritualem, quæ matrimonium impediat, & dirimat, tantum nasci ex baptismo, & confirmatione, ut infra *ex seq.* probabimus: ex catechismo vero oriri quamdam cognationem imperfectam, quæ licet non dirimat, impedit tamen matrimonium, ex præsenti textu, & *d. c. 2. h. t. in 6.* Ita docuerunt D. Th. *in 4. dist. 42. q. 1. art. ad 3.* Durandus, & Richardus *ibi*, Sanch. *d. disp. 10.* Basil. *lib. 6. de matr. c. 11.* Bonac. *tom. 1. q. 3. punct. 4. n. 6.* alii relati a Leandro *tom. 2. de sacram. disp. 23. de matr. §. 2. q. 1.* Catechismus enim est quædam professio futuri baptismi; & sicut in sponsalibus sponsione futurarum nuptiarum species quædam cognationis, & publicæ honestatis contrahitur, per quam matrimonium impeditur contrahendum; ita ex catechismo oritur quædam cognatio spiritualis impediens matrimonium: nec interest, quod catechismus præcedat baptismum, vel sequatur; quo modo accipiendus est textus *in c. 1. 30. q. 1.* in illis verbis: " A pabulo salis usque ad confirmationem per chrisma, nullus Christianus suam matrem in conjugium suscipere debet. „ Intelligenda enim ea verba sunt, secundum Sanch. *d. disp. 10. n. 2.* copulative, & non disjunctive, ita ut doceat Deusdedit, cognationem contrahi in catechismo, & in Baptismo, & in Confirmatione, seu chrismatis unctione inclusive: quamvis de illa expositione Thomæ Sanch. non parum dubitaverim, agnoscens textum *in d. c. 1.* agere de impedimento impediente, non autem de dirimente; atque adaptari non posse ad cognationem ex baptismo, & confirmatione ortam: quapropter credo, intelligendum esse illum textum tantum de catechismo, & ejus cæremoniis, quæ præcipue incipiebant a pabulo sacrati salis, & finiebantur in sancta unctione, quæ præcedit baptismum, de qua Dionysius *de ecclesiast. hierarch. 2. p. c. 2.* D. Cypr. *l. 1. epist. 70.* hodie tamen hæc species cognationis spiritualis sublata est per Trid. *sess. 24. de reform. c. 2.* ut declaravit sacra Congregatio per hæc verba: " Qui in Ecclesia fuit præsens ei, qui domi vere fuit baptizatus, si deinde in Ecclesia fuerunt servatæ solemnitates, nullam specialem cognationem contraxit. „ Referunt Farinac. *d. cap. 2.* Leander *ubi, disp. 23. quæst. 4.*

C A P U T VI.

Innocentius III. a *N. Episcopo Linconiensi, & N. Decano de Huntedune.*

VEniens ad præsentiam nostram G. Anglicus natione, nobis exposuit, quod cum olim in adolescentia constitutus mulieri cuidam adhæsisset, quam tamen quidam alius ante cognoverat, de consilio matris suæ factum est, ut eadem mulier quendam puerum, quem de alia soluta ipse susceperat, de sacro fonte *b* levaret, ad suspicionem, & infamiam utriusque delendam. Deinde vero cum in ejus amorem vehementius exarderet, absque consilio amicorum eam clanculo desponsavit. Cumque prolem ex ea procreare non posset, & increpationes a patre suo gravissimas sustineret, quod eam desponsando deliquerat, revolvens in animo, ipsa dimissa, causa orationis Hierosolymam est profectus. Verum cum idem rediens de partibus transmarinis prolem eam suscepisse de alio invenisset, ei noluit adhærere, sed propter adulterium, quod commisisse taliter videbatur, ea omnino dimissa, ad longinquam se transferens regionem, & ad Eugubin. tandem veniens civitatem, quandam ibidem cum terra, & dote decenti matrimonialiter sibi copulavit, de qua prolem se confessus est suscepisse: ea propter discretioni vestræ per Apostolica scripta mandamus, quatenus super his inquiratis diligentius veritatem: & si primam mulierem prædicti viri filium de sacro fonte levasse constiterit, antequam eam desponsasset uxorem, vos inter eos divortium, appellatione postposita celebrantes, rei processum nobis per litteras vestras fideliter exponatis, ut an cum secunda valeat legitime commorari, veritate cognita, decernere valeamus. Quod si ambo, &c. Tu ea, frater Episcope, &c. Datum apud civitatem Castellanam, VIII. Idus Octobris.

NOTÆ.

a LInconiensi.) Ita etiam legitur in 3. collect. *sub h. t. c. 3.* & in ipsius epistolis editis a Sirleto, *fol. 189.* ex quo regestro textum hunc transcribo. De Linconiensi Ecclesia egi *in c. 8. de rescriptis*, & commentarium hujus textus dabimus infra *in c. fin.*

b *Levaret.*) Immediate tenens puerum: nam quando matrina non tenet baptizatum, neque illum suscipit immediate de manu patrini, non contrahit cognationem spiritualem, ut declaravit sacra Congregatio, referente Farinacio *in d. c. 2. C. Conc. Trid.* quæ quando statuit inter unum, & unam, qui ad summum in patrinos eligi permittuntur, & baptizatum ipsum, atque ipsius patrem, & matrem contrahi spiritualem cognationem, supponit matrinam a sacro fonte baptismatis filium simul suscepisse, idest immediate a manu baptizantis levasse, ut docuerunt Sanch. *lib. 7. de matr. disp. 50. n. 2.* Basil. *eodem tract. lib. 7. c. 39. n. 9.* Hurtado *de matr. disp. 18. diffic. 3.* Bonac. *eod. tract. punct. 5. §. 2. n. 13.*

C A P U T VII.

Idem a *Magistro S. de Melun, Canonico Herefordensi.*

TUa nos duxit discretio consulendos, an natus ante compaternitatem, filiam compatris sui, vel commatris procedente tempore sibi possit matrimonialiter copulare; & si cum ea contraxerit, & pluribus annis simul permanserint, an postea debeant separari? Quæsivisti etiam, an conscii talis matrimonii teneantur illud in publico accusare. Super quo discretioni tuæ duximus respondendum, quod hujusmodi personæ matrimonium non possunt contrahere; & si contraxerint, de juris rigore possunt ab invicem separari; & qui contractum sciverunt, debent illud Ecclesiæ nuntiare.

NOTÆ.

NOTÆ.

a *Herefordensi.*) Ita etiam legitur in tertia collectione, *sub h. t. c. 2.* De Herefordensi Ecclesia egi *in c. 2. de temp. ord.* & textum hunc exposui supra *in c. 2.*

C A P U T VIII.

a Gregorius IX.

EX literis vestris accepimus, quod cum Martha mulier coram *b* Officiali Cantuariensi Alanum peteret in virum, & se affidatam ab eo, ac carnaliter cognitam per testes idoneos probavisset, dictorum tandem testium depositionibus publicatis, idem A. excipiendo proposuit, quod eam habere non poterat in uxorem, pro eo, quod ipsum pater mulieris ejusdem, qui *c* Sacerdos extitit, baptizavit. Sed cum idem Officialis exceptione hujusmodi non admissa definitivam tulerit sententiam contra ipsum, & idem ad Sedem Apostolicam appellaverit: mandamus quatenus si est ita, eumdem A. super hoc ab impetitione mulieris absolvatis ipsius, eidem mulieri perpetuum silentium imponentes.

NOTÆ.

1 a GRegorius. Non constat, quibus Prælatis rescribat Gregorius, tamen agnoscitur loqui cum Prælatis Ecclesiæ Anglicanæ, ubi casus hujus textus contigit.

b *Officiali.*) Idest Vicario, ut exposui *in cap. 1. de officio Vicarii.*

2 c *Sacerdos.*) Qui forsan habebat filiam illam ex nuptiis contractis ante Sacerdotium.

COMMENTARIUM.

3 Conclusio traditur, & probatur. EX his decretalibus sequens communiter deducitur assertio: " Inter baptizatum, & filium baptizantis, & inter baptizati patrem, & ipsum susceptorem, contrahitur cognatio spiritualis matrimonium dirimens. Probant eam textus *in c. 1. & per tot. 30. q. 1. c. fin. 30. q. 3. c. 1. & per tot. 30. q. 4. c. 1. 2. 3. 4. 6. & 8. h. t. c. 1. & 2. eod. tit. in 6. c. consanguinei, de re jud. c. 1. qui matrimonio accusare, c. veniens, de sponsal. in 1. collect. Synod. Nicæna can. 21. ibi:* " Nemo fidelium cum patre, aut matre spirituali matrimonium contrahat, idest cum patrinis; & qui hoc commiserit, habeatur tanquam ethnicus. *Herardus Episc. Turon. in suis c. can. 66. ibi:* Quod conjunctio spiritualis commatris sit peccatum, & ideo separandum, & capite, vel exilio damnandum. *Gregorius II. in Syn. Rom. can. 4. ibi:* Si quis commatrem spiritualem duxerit in conjugium, anathema sit. *Synod. Romana sub Zacharia can. 5.* Presbyteram, diaconam, nonnam, aut monacham, vel etiam spiritualem commatrem nullus sibi præsumat nefario conjugio copulare. *Greg. VII. in Conc. Roman.* Qui copulantur parentibus, vel commatribus, & filiolis excommunicentur. *Syn. Trullana can. 53. ibi:* Quoniam major est spiritus conjunctio, quam corporum, scimus in aliquibus locis quosdam ex sacro, & salutari baptismate pueros suscipientes, cum eorum matribus viduis copulari, id fieri prohibemus, sed si contraxerint, separentur, & pœnis fornicantium subjaceant. *Syn. Mogunt. sub Carolo can. 55. & sub Arnulpho can. 18. l. si quis alumnam, C. de nupt. Luitprand. Rex in legib. Longob. tit. 24. §. cum seq.* Præcipimus, ut nullus præsumat commatrem suam uxorem ducere, sed nec filiam, quam de sacro fonte levavit: nec filius ejus præsumat filiam ipsius uxorem ducere, qui eam de fonte suscepit, quia spirituales germani esse noscuntur; & qui hoc malum facere præsumpserit, perdat omnem substantiam suam; & filii, qui de tali illicito matrimonio nascuntur, hæredes esse non debent. *Carolus Magnus lib. 5. c. 100.* Nullus proprium filium, aut filiam de fonte baptismatis suscipiat, nec filiolam, nec commatrem ducat uxorem, nec illam cujus filium, vel filiam ad confirmationem tenuerit: ubi autem factum fuerit, separentur. „ Trid. *sess. 24. c. 2.* Alia Patriarcharum Orientalium decreta referuntur *l. 3. Juris Orient.* Illustrant ultra congestos in præsenti a Barb. Gonzal. *de nupt. lib. 5. c. 15.* Torreblanca *de jure spirituali, lib. 2. c. 15. sect. 3.* Manriquez *de differentiis utriusque fori, §. 17.* Basil. *de matr. lib. 6. c. 4. cum seq.* Vighelius *in method. juris can. fol. 463.* S. Raymundus *in sum. lib. 4. tit. 5.* Ant. Aug. *in coll. juris can. l. 22. tit. 24.* Balsamon *in d. c. 53.* sextæ Synodi, Jo: Sanchez *in select. lib. 2. disp. 40.* P. Greg. *lib. 13. partit. tit. 21. c. 9.* Vicecomes *de ritibus Baptismi, lib. 1. c. 35. & de ritibus confirm. lib. 1. c. 12.* Cujac. & Canisius, *hic*, Jo: Dartis *ad decr. in 30. q. 1.* Rousel. *lib. 1. hist. Pontif. jurisd. c. 5. n. 9.* Zonaras *in Nicephoro Phoca*, Macedo *de clavib. Petri, lib. 4. de matr. c. 11.*

4 Impugnatur tradita assertio. Sed pro dubitandi ratione in præsentem assertionem ita insurgo: In materia sacramentorum Ecclesia non habet potestatem mutandi, seu minuendi aliquid ex his, quæ a Christo Domino sunt instituta, ut probavi *in c. 3. de clandest. despons.* sed a matrimonio contrahendo ex jure divino non arcentur compatres, & aliæ personæ in hoc titulo enumeratæ: ergo nec ab Ecclesia inter similes personas potuit matrimonium prohiberi, imo etsi Christi actionem attendamus, quæ debet esse vitæ nostræ instructio, in baptismo a Joanne recepto nullum adhibuit susceptorem, sed ut dicitur *c. 3. Matthæi:* Baptizatus Jesus confestim ascendit de aqua. Ergo in baptismo non debet aliquis baptizatum de sacro fonte suscipere, maxime si baptizetur adultus, qui seipsum sustentare valet. Accedit, nam baptismus est spiritualis regeneratio, *c. nisi regeneratibus 135. cum sequenti, de consecrat. dist. 4. c. 1. 30. q. 1.* Trid. *sess. 5. c. 4.* in quo minister gerit vicem patris, aqua vero ipsa locum matris habet, ut Augustinus scribit in quodam sermone Epiphan. sed in carnali generatione non requiritur, nisi principium activum, quod est pater, & principium passivum, quod est mater: ergo similiter in spirituali regeneratione frustra requiritur qui baptizatum de sacro fonte suscipiat. Unde Magdeburgenses *cent. 7. lib. 2. c. 6.* ajunt, quod de patrinis, seu fidejussoribus, qui obtulissent infantes, aut adultos ad baptismum, & pro iis fidejussissent, nihil legitur in scriptis Apostolorum. *Actor. 2.* conversi ab Apostolis seipsos ad baptisma offerunt, & ridiculum fuisset, si Apostoli noluissent baptizare priusquam fidejussores offerrent; ubi enim eos Eunuchus in solitudine sibi comparasset? & ideo cognationem hanc sine causa inductam, imaginariamque, & frivolam esse docuerunt Carolus Molinæus *consil. 501.* Duarenus *lib. 1. de nupt. c. 3.* Hothomanus *consil. 16.* Albericus Gentilis *lib. 5. de nupt. c. fin.* Accedit, nam omnes Christiani sunt fratres, & omnes Christianæ sorores; proindeque omnes inter se spirituales cognati: quocirca vel cognationem spiritualem non debere censeri impedimentum, aut certe cum solis ethnicis Christiani conjugia celebrare valent.

5 De susceptoribus antiquitate, & nominibus. Qua difficultate non obstante vera est præsens assertio, quidquid garriant hæretici, & alii impii scriptores supra relati. Ut autem causam hujus cognationis ab origine repetamus, sciendum est, susceptorum, compatrum, seu patrinorum usum jam a temporibus Apostolorum in Ecclesia invaluisse, more hoc accepto ab illo Evangelii: " Et adduxit eum ad Jesum. Unde ait Carthusianus *lib. 1. de vita Christi, c. 24.* Et adduxit ad Jesum, ex hoc accepit Ecclesia, quod in sacramento Baptismi, & Confirmationis utitur adducentibus, qui præsentant suscipientes, patrini solent vocari. „ Nam cum in cunabulis nascentis Ecclesiæ, Christi fidem in Baptismo profiteri, simulque, dæmoni, ac pompis ejus nuntium remittere, etiam infantibus receptissimum esset, necesse erat eo tempore esse aliquos, qui quod pueris per ætatem non licebat, sua diligentia, & opera præstarent, ideo Strabo *de rebus Eccles. offic. c. 26.* existimavit, occasione baptismi parvulorum compatres institutos fuisse, a quo officio variis nominibus illi appellabantur: quandoque gestantes, Isidorus *lib. 2. de Eccles. offic. c. 21.* nonnunquam Offerentes, & fidei doctores, August. *tom. 2. ep. 23.* aliquando Sponsores. Albinus Flaccus *de divin. officiis c. 21.* Tertul. *de baptism. c. 18.* Patrini in Syn. Nicæn. *can. 21.* compatres, D. Aug. *serm. 116. de tempore.* Susceptores, ut probat Cerda *in advers. c. 114. n. 22.* ex Victores Fidejussores. Conc. Arel. *can. 19. c. vos ante 115. de consecratione dist. 4.* Tertul. *de baptismo, c. 8.* frequenter Patres, Conc. Nicæn. *c. 21. c. in baptismate 101. de consecr. dist. 4.* sicut & baptizatus dicitur filius spiritualis, *c. sciens 8. 30. q. 1. c. 1. & 2. c. post 5. 30. q. 3.* Patres, seu Compatres, quasi simul patres. Conc. Mog. *1. can. 47.* Mogunt. *2. can. 28.* Denique Patrini in Syn. Nicæna *can. 21.* Compatres a D. Aug. *serm. 116. de tempore.* Probant Crespetius *in sum. verbo Patrini*, Vicecom. *lib. 1. de ritibus baptismi cap. 2.* fuse Theophilus *tit. 11. tractat. de paternitate spirituali, fol. 167.* proprissime ab Ecclesiæ Patribus appellantur Susceptores, *c. patrinum 30. q. 3. c. si quis 3. q. 4. c. non plures 101. cum dual. seq. de consec. dist. 4. c. 1. h. t. in 6. c. Martinus, h. t.* Conc. Arelat. *4. can. 19.* Paris. *3. can. 7.* qui antiquus susceptorum usus in baptismo probatur variis, & perantiquis autoritatibus, ex quibus tantum referam nonnullas, quæ in corpore juris transcriptæ non reperiuntur. D. Clemens *lib. 3. const. c. 16.* cum baptismi cæremonias doceret, ita ait: " Tu Episcope, vel tibi subjectus presbyter, sacram super ipsos ducens ac nominans invocationem Patris, & Filii, & Spiritus sancti, baptizabit eos in aqua, ac virum suscipiat Diaconus, mulierem Diaconissa, ut decore traditio infrangibilis sigilli administretur. *S. Dionysius, qui floruit per annos 100. ecclesiast. hierarch. c. 2. & 7. ibi:* Naturales oblati parvuli parentes puerum uni ex fidelibus tradant præclaro divinarum rerum magistro, sub quo jam puer sit quasi sub patre divino, sanctæque salutis alumno. Hunc itaque Præsul spondentem puerum juxta sanctam educaturum vitam requirit, ut abrenuntiationem profiteatur. *Justinus, qui vixit per annos 150. q. 56.* Digni sunt pueri baptismi commodis, fide eorum qui illos ad baptismum offerunt. *Basilius Magnus ep. 128.* ad Posthumanum: Primo baptismate initiatus ad pietatem, utinam te e sacro fonte levassem. Recordor enim adhuc verborum tuorum, quæ quod mirum est, adhuc insonant auribus meis. *Tertullian. qui floruit per annos 200. lib. 1. de baptismo, c. 18.* Itaque pro cujusque personæ conditione ac dispositione, etiam ætate cunctatio baptismi utilior est, præcipue

BIBLIOTECA CENTRALĂ

cipue tamen circa parvulos. Quid enim necesse est, si non tam necesse, sponsores etiam periculo ingeri, qui & ipsi per mortalitatem destituere promissiones suas possunt, & proventu malæ indolis falli. „ Plura alia, tam Græcorum, quam Latinorum PP. testimonia congessit Jodocus Coccius *tom. 1. thesauri, lib. 1. art. 12.* Josephus a S. Maria Carthusianus *de ceremon. baptismi c. 10.* Vicecomes *de ritibus baptismi lib. 1. c. 30.* Ex eadem ratione, quia videlicet ipsius Ecclesiæ primordio etiam infantes confirmationis etiam sacramento muniebantur, & plerumque simul ac baptizabantur, necesse est fateri, jam tunc fuisse aliquos, qui confirmandos ad Episcopum deferrent, ut probant Vicecomes *de ritib. confirm. l. 1. c. 12.* & susceptoris in confirmatione, mentio fit *in c. Catechismus, de consecr. dist. 4. c. si quis filiastrum, c. dictum, 5. de his, 30. q. 1.*

6 *Qui possent infantes suscipere.* Non tamen omnes sine delectu ad hoc susceptorum munus in baptismo & confirmatione admittebantur. primo enim mares a feminis, & feminas a maribus in baptismo suscipi honestatis causa vetitum erat. Synodus Nicæna *can. 22. ibi:* " Viri non teneant in baptismo puellas, aut mulieres; nec mulieres teneant masculos, sed potius mulieres teneant puellas, & viri teneant masculos. *D. Clemens lib. 3. constit. c. 16. ibi:* Baptizabis eos in aqua, at virum suscipiat Diaconus, mulierem Diaconissa, ut decore traditio infrangibilis sigilli administretur. *Ex act. S. Sebastiani, in illis verbis:* Igitur omnes illi simul animæ 64. a S. Polycarpo Presbytero baptizati, & a S. Sebastiano suscepti sunt, feminarum autem matres spirituales factæ sunt Beatrix, & Lucina. „ Probat Vicec. *de ritibus baptismi lib. 1. c. 32.* Nec etiam Judæis, infidelibus, hæreticis hoc ministerium commendabatur, nec etiam peragentibus solemnem pœnitentiam, quia illi indigni credebantur, ut ceteros ad pietatem, virtutumque christianarum disciplinam erudirent. Conc. Parisiense *lib. 1. c. 54. ibi:* " Illos tamen in hoc capitulo specialiter ab his officiis removendos judicamus, qui propter reatum suum publica pœnitentia sunt mulctati, videlicet ut nec alios de sacri fontis baptismate suscipiant, nec etiam ad percipiendum S. Spiritus donum aliorum patroni coram Pontificibus existant, donec per dignam pœnitentiæ satisfactionem reconciliationem mereantur. „ Nec immerito, quoniam quos & lex divina a castris militaribus, ne ruinæ sint populis, & autoritas canonica ab Ecclesiarum sequestrant liminibus, multo magis a memoratis peragendis officiis, usque ad tempus pœnitentiæ peractum, dignamque perceptam reconciliationem, hujusmodi merito sunt excludendi. Monachis quoque e lavacro suscipere infantes prohibitum est, *c. placuit, 2. 16. q. 1. c. de monachis, de consecr. dist. 4.* Conc. Altissiod. *can. 20.* Non licet Abbati filios de baptismo suscipere, nec monachis commatres habere, ne osculentur feminas. Quam rationem illustrant Narbona *de ætate, anno 7. q. 15. n. 5.* S. Greg. *ep. 40. lib. 3. ad Januarium, Abbatem.* " Pervenit ad nos, quod in monasterio tuo passim mulieres ascendant; & quod est gravius, monachos tuos sibi commatres facere, & ex hoc incautam cum eis communionem habere: ne ergo hac occasione humani generis inimicus sua eos (quod absit) calliditate decipiat, ideo hujus te præcepti serie commonemus, ut neque mulieres in monasterio tuo deinceps qualibet occasione permittas ascendere, neque monachos tuos commatres sibi facere. *Et lib. c. addit. 1. c. 16.* Monachi sibi compatres, commatresve non faciant, ne osculentur feminas. „ In Synodo Galonis Cardinalis & Episcopi Parisiensis ita cavetur: " Nullus monachus, sive monialis recipiatur ad pueros de sacris fontibus elevandos. „ Quod etiam cautum legimus in Ecclesia Orientali; sic enim *responsorum lib. 2.* qui est sextus Juris Græco-Romani, Petrus Diaconus & Chartularius magnæ Ecclesiæ Constantin. ita interrogavit: " An fas est monachum suscipere pueros in baptismo, vel fraternitates per adoptionem facere, vel habere serta? *Responsio.* Hæc præter canonem sunt, & prohibentur. „ Id repetitur in epitome canonum Harmenopuli, scholio in canonem ultimum, *tit. 2. sol. 4.* Sed Byzantino Imperio labente, ita hæc disciplina ecclesiastica paulatim collabi cœpit, siquidem Phranzes, qui Constantinopoli degebat cum urbs a Mahomete II. expugnata est, *leg. 1. hist.* se a Sanctimoniali Thomaide, femina vitæ integritate clarissima, de sacro fonte susceptum fuisse narrat. At cum in rebus humanis multa occurrant, quæ ut nec prævisa, nec præmeditata eveniunt; ita iis non alia, quam necessitatis lege prospiciendum est, atque consulendum. Monachus aliquis, aut monialis forte fortuna expositum infantem necdum baptizatum offendit; an & hunc misellum offerre, & in baptismo suscipere non licebit? Respondet S. Aug. *ep. 23. ad Bonifacium Episc.* aliquando quos crudeliter parentes exposuerunt nutriendos a quibuslibet, nonnunquam a sacris virginibus colligi, & ab eis offerri in baptismo, quæ certe proprios filios non habuerunt ullos, nec habere disponunt. Probant Vicecom. *lib. 1. de ritibus baptismi, c. 33.* Theoph. *tom. 13. fol. 301.* Sanchez *lib. 6. summ. c. 6. n. 42.* Valentia 3. *p. disp. 4. q. 2. punct. 2. & de matr. lib. 7. disp. 60. n. 11.* Sed hodie religiosi, tam mendicantes, quam alii, licite suscipiunt infantes in baptismo, ut aliis relatis docet Martinez de Prado *tom. 1. de sacram. q. 67. dub. 3.*

7 Nec etiam plures debent adhiberi ad suscipiendos infantes, sed tantum unus aut una, juxta vetus decretum Leonis Pontificis, relatum a Gratiano *in c. non plures 13. de consecr. dist. 4.* quæ prohibitio cum postea temporis lapsu inolevisset, trium susceptorum usu recepto ad SS. Triadis mysterium indicandum, teste Thoma Waldens. *tom. 3. tit. 5. c. 46.* rursus PP. Conc. Metensis eam renovarunt, *can. 12.* illis verbis, " Nullus suscipiat a fonte infantem, nisi qui apprime signaculum, dest abrenunciationem diaboli, & professionem catholicæ fidei tenuerit. & infantes nequaquam duo, vel plures, sed unus a fonte baptismatis suscipiat, quia in hujusmodi lecta diabolo datur locus, & tanti ministerii reverentia vilescit; nam unus Deus, unum baptisma, unus qui a fonte suscipit debet esse pater, vel mater infantis. „ Aliam tamen rationem hujus prohibitionis assignarunt PP. Conc. Mogunt. ultimi *can. 19.* his verbis: Non raro ex impedimentis cognationum spiritualium difficultatem, & pericula solent evenire, ad quæ cohibenda decernimus, ne cuiquam, sive ex sacro fonte levando, sive ad sacram confirmationem tenendo, plures quam unum patrinum liceat adhibere. Quam etiam rationem suis decretis inseruerunt Bonif. VIII. *in c. fin. h. t. in 6.* & Patres Conc. Trid. *sess. 24. de reform. c. 2.* ubi etiam statuerunt, ut patrini designentur ab his, quibus incumbit cura Baptismi, aut Confirmationis, & in eorumdem defectu a Parocho; & quod si præter designatos alii levent puerum de sacro fonte, non contrahant cognationem ullam: in quo Tridentini decreto revocatur quoad hanc partem textus decisio *in d. c. fin.* Unde provenit, ut si alii patrini non fuerint designati, nullus eo casu levans puerum de fonte cognationem contrahit, quia nullus eo eventu est vere patrinus secundum normam designatam a Tridentino: ita docuerunt Sanchez *lib. 7. de matr. disp. 57. n. 12.* Merasius *eod. tr. disp. 7. q. 9.* etsi in hoc casu cognationem contrahi ab omnibus tenentibus, simul seu successive, doceant Henriquez *lib. 12. summ. c. 21.* Gaspar Hurtado *de matr. disp. 18. difficultat. 4. n. 15.* Deinde si plures patrini designentur, quam conceduntur a Tridentino, nullus eorum contrahet cognationem, eo quod nullus videtur exercere legitime officium susceptoris, seu patrini, utpote non servata forma Tridentini, ut tenent Suarez *de sacram. q. 68. art. 8.* Antonius Perez *de matrimon. disp. 29. sect. 5.*

8 *De cognatione spirituali.* Deinde sciendum est, ex hac susceptione patrinorum catechismi, baptismi, & confirmationis, oriri cum ipso suscepto, & eorum parentibus quamdam spiritualem proximitatem, *c. 1. 30. q. 3.* seu generationem, *c. qui spiritualem, 30. q. 4.* quæ sæpius vocatur compaternitas, *c. de eo 5. 30. q. 1.* seu cognatio spiritualis, *c. tali morte 30. q. 4. in præsenti tit.* tam in hoc volumine, quam *lib. 6.* ad instar cognationis carnalis ex commixtione sanguinis provenientis, *c. 1. 35. q. 1. l. 1. ff. unde cognati;* vel cognationis illius, quæ contrahitur per adoptionem, *c. 6. 3. q. 3. c. un. infra, tit. proxime.* Dicitur hæc cognatio major carnali in Synodo Trullana, *c. 53.* namque in sacramentis baptismi, & confirmationis reperitur quædam similitudo generationis naturalis; & ideo Ecclesia voluit propinquitatem in eis assignare: non tamen eadem cognatio nascitur ex Sacramento pœnitentiæ inter pœnitentem, & sacerdotem confessarium, licet sæpe ipse filius spiritualis, confessarique spirituales patres dicantur: quare apud Græcos, qui confessionibus præerant, dicebantur patres spirituales, ut patet ex Athanasio Patriarcha CP. *ep. ad Episc. profecturos ad suas diœceses;* & in jure Græco-Romano *respons. 2.* & in liturgia D. Chrys. extat precatio *pro spirituali nostro patre, qui monachus & sacerdos est;* nam lato modo ille dicitur spiritualis pater, sicut apud Optatum Milevitanum *lib. 2. de schism. Donatist.* ille qui mitram hoc est capitis indumentum muliebre moniali imposuit, cujus pater dicitur, ibi: " Memoratus Felix inter crimina, & facinora sua nefanda ab eo comprehensa, puellam cui mitram ipse imposuerat, a quo paulo ante pater vocabatur, nefarie incestare minime dubitavit. „ Quo modo accipiendus est text. *in c. omnes 30. q. 1.* ubi docetur, " Omnes, quos in pœnitentia suscipimus, ita nostros esse spirituales filios, sicuti eos, quos nobis suscipientibus, vel baptizantibus, unda sacri baptismatis regeneravit. „ Nam Symmachus Papa in eo textu non agit de vera & propria cognatione spirituali, quæ alias impedit & dirimit matrimonium, non solum respectu sacerdotis, qui illud contrahendi est incapax, sed neque respectu filiorum ejus, qui procul dubio possunt ducere illam, quam pater in sacramento pœnitentiæ audivit. Agit itaque Symmachus de quadam spirituali filiatione, quæ datur inter sacerdotem, & illam, quam in confessione audivit, ad quamdam similitudinem illius, quæ contrahitur inter baptizatum, & baptizantem, atque in baptismo tenentem, ut proinde Pontifex ostendat grave nefas committere, severeque puniendum esse sacerdotem, qui turpiter se commiscuit cum femina, cujus peccata in confessione audivit, & quam loco filiæ spiritualis habere debet: sicut illam, quam baptizavit, aut de baptismi fonte levavit; ad hoc enim dumtaxat similitudinem utriusque filiationis Symmachus considerat *in d. c. omnes,* post Sylvestrum Pontificem, cujus auctoritatem refert: & tandem resolvit, sacerdotem propter hoc delictum, non solum dignitatis honorem amittere, verum etiam perpetuæ pœnitentiæ esse mancipandum. In cujus doctrinæ confirmationem adducit Gratianus duplicem Cœlestini constitutionem *in c. si quis sacerdos 9. c. non debet, fin. cod. 30. q. 1.* ubi docetur, quod si sacerdos cum filia spirituali fornicatus fuerit, grave adulterium admittere, & depositione esse puniendum: non tamen inde inferas, ut fecit Gallego *contr. de cognat. spir. c. 10. n. 3.* eo casu sacerdotem incestum committere, & adulterium, *ex d. c. si quis,* nam verius est, confessarium, qui illam confessionis carnaliter cognovit, non committere peccatum incestus; nam hoc dumtaxat committitur cum consanguinea, vel cognata; cogna-

cognatio autem vera, & propria spiritualis in hoc casu non datur, sed tantum analogica, vel similitudinaria, *ex d. c. omnes:* probat Theophilus *tom. 15. p. 1. punct. 2. fol. 111.* Rite tamen hujusmodi sacerdotes appellari Patres, probat idem Theophilus *tom. 11. tr. de paternit. spirituali.* Nec etiam eo casu adulterium committitur; nam hoc tantum datur, quando luxuriose peccantes, vel alter eorum obstricti sunt matrimonii vinculo, *c. quiescit, de bigamis.* Nec contrarium probat textus *in d. c. si quis sacerdos;* quia non loquitur de vero & proprio adulterio, sed de similitudinario, propterea quod presbyter per audiendi susceptionem, quasi spirituale conjugium cum Ecclesia contrahere videtur, *c. Consummasseu, 56. dist.* argumento capitis *qui Christo 10. 27. q. 1.* Veruntamen peccatum hoc continere circumstantiam notabiliter aggravantem, cum sit contra reverentiam debitam sacramento pœnitentiæ, docent Ægidius *de sacram. disp. 32. dub. 2. n. 23.* Filliucius *tr. 10. p. 2. c. 5. q. 5. n. 287.* Diana *1. p. tr. 7. resol. 12. & 2. p. tr. 17. res. 11.* Basil. *lib. 7. de matr. c. 38.* Trullench *eod. tr. lib. 7. c. 9. dub. 8.* atque ideo necessario esse in confessione explicandam, juxta sententiam eorum, qui asserunt, circumstantias notabiliter aggravantes explicari in confessione oportere, licet contrarium defendat Vasquez *tom. 4. de paenit. q. 7. art. 1. dub. 2. c. 20.* Jos. Sanchez *in select. disp. 11. n. 5.* Bonac. *de sacram. disp. 5. q. 5. sect. 1. punct. 2. §. 3. n. 9.* Quando autem confessarius in ipso actu confessionis sacramento abutens feminam sollicitavit, etsi opere non compleverit, tanquam quam male sentiens de Sacramento, punitur per Inquisitores hæreticæ pravitatis, ut late probant Acunna, Souza, Freitas, & Trasmiera *in tr. de confess. sollicit.* Joan. Sanch. *in select. eod. tract.* Carena *de offic. Inquisit. p. 2. tit. 6. per totum,* Paramus *de orig. Inquisit. lib. 3. quæst. 10.* Decian. *tom. 1. crim. lib. 5. c. 23.* P. Molina *tr. 5. de justitia, disp. 28. n. 19.* Fagundez *in 5. præcepta, 2. p. lib. 5. c. 31.* P. Mendo *in statut. dissert. 1. q. 7. cum seqq.* Prado *Theolog. moral. c. 10. per totum.* Ex aliis ergo sacramentis, excepto baptismo & confirmatione, hæc cognatio non oritur. Ratio est, quia reliqua sacramenta conferunt quidem esse spirituale sed non per modum generationis; at illa duo conferuntur ad modum generationis.

9 *De hoc impedimento cognationis.* Deinde sciendum est, ex cognatione spirituali orta ex susceptione baptizati, vel confirmati, nasci impedimentum impediens, ac dirimens matrimonium inter ipsos baptizantem & baptizatum; confirmantem & confirmatum; susceptores ipsos, & patres ipsius baptizati, & confirmati; inter ipsos baptizatum, & confirmatum, filiosque baptizantis; & confirmantis, & filios susceptorum, a jure ecclesiastico introductum in canonibus supra pro illustratione conclusionis adductis; nec contrarium probatur *in c. non oportet 30. q. 3.* nam illa Zachariæ Pontificis verba: " Non oportet filiam, quam de sacro fonte susceperit, aliquando filio suo in matrimonium tradere, qui in divina sententia germani esse inveniuntur; minime negant impedimentum cognationis spiritualis provenire a jure ecclesiastico, licet fundamentum habet in lege divina. Non tamen omittendum est, sententiam quam citant Zacharias, & Deusdedit *in cap. non oportet,* reperiri in legibus Longobard. supra pro illustratione conclusionis transcriptis, & eam sententiam dixisse legem divinam Cœlestinum III. *in c. 3. h. t. in 2. collect. ibi:* " Cum Zacharias, & Deusdedit Roman. Pontifices eidem copulam decreverant separandam, utpote ubi cognatio spiritualis minime esse dubitatur, maxime inter eos, per quos compaternitas contrahitur, per quam in lege divina germani esse dicuntur. " An vero Pontifices respexissent ad dictam legem Luitprandi Regis Longobard. alii judicent. Manet ergo, hoc impedimentum esse tantum juris humani ecclesiastici, ut docuerunt Sylvester *in summa verbo Matrimonium 8. q. 5.* Covar. *de matr. 2. p. c. 6. §. 4.* Sanch. *eod. tract. lib. 7. disp. 54. n. 3.* Hujus autem impedimenti originem ad S. Apostolos retulit Origenes; nam explicans illud Pauli *ad Rom. 16. Lucius, & Jason, & Sosipater cognati mei, ait, Hanc cognationem, vel consanguinitatem arbitror esse ex baptismo contractam.* Animadvertendum tamen est, hanc Origenis opinionem absolutam non esse, verum ex probabili conjectura profectam, sicut ejus verbum *arbitror,* aperte demonstrat: nam in ejus actis, & canonibus nulla reperitur mentio hujus cognationis; esse tamen in Ecclesia valde antiquam, constat ex can. 22. Conc. Nicæni, supra relato, ex quibus infertur, infidelem, sive baptizantem, sive tenentem in baptismo, seu confirmationem, nullam contrahere cognationem, & ita infidelem postea baptizatum, posse matrimonium cum ipsa puella a se baptizata, vel suscepta contrahere ut late probat Joan. Sanc. *in select. disp. 4. per tot.* Th. Sanchez *lib. 7. de matr. disp. 60.* Coninck *disp. 32. num. 25.* Perez *eod. tr. disp. 32. n. 25.* quamvis respectu baptizantis contrarium defendant Scotus *in 4. dist. 4. q. un. art. 3. solution.* Henriquez *de matr. c. 3. §. 4.* Idem dicendum est, si quis suscipiat, vel baptizet filium infidelium; nam cum ejus parentibus nullam cognationem contrahit, ut docet Layman *de baptismo p. 3. c. 8.* Similiter si patrinus non habet usum rationis, non contrahit cognationem hanc, quia levatio, seu susceptio debet esse actus humanus, non est autem opus quod respondeat, *c. 8. tit. 41. p. 1.* Sanch. *ubi supra, disp. 56. n. 10.* qui *disp. seq. n. 7.* probat, non oriri hanc cognitionem, si error detur in levando, *ex c. fin. tit. 2. hoc tit.* Rursus si quis fuerit patrinus per procuratorem, neuter fiet cognatus, quia ad hanc cognationem contrahendam actio personalis requiritur tangendi, aut levandi baptizatum: pluribus relatis Sanchez *disp. 59. n. 4.* & in ipso procuratore debet intentio exercendi munus susceptoris: contrarium in mandante tenetur alii, quos refert, & sequitur Basil. *lib. 17. de matr. c. 39. n. 10.*

10 *De personis ad quas extenditur hæc cognatio.* Superest ut de personis, ad quas hæc cognatio spiritualis extenditur, agamus: & sciendum est, jure communi attento triplicem fuisse lineam, paternitatem videlicet, compaternitatem, & fraternitatem. Paternitas est cognatio spiritualis inter baptizantem & baptizatum, & inter confirmatorem, & confirmatum; & similiter inter patrinum baptizati vel confirmati, & baptizatum & confirmatum, *c. de eo 30. q. 1. c. tres diligenter 30. q. 3.* eaque duplex erat, directa scilicet, & indirecta: directam contrahebat baptizans, vel suscipiens cum baptizato, cui filius spiritualis dicitur, *d. c. sciscit. cum similibus.* Indirecta contrahebatur cum uxore patrini, modo ante susceptionem cognita esset, *c. tam inter, h. t. in 6.* Basil. *lib. 7. de matr. c. 39. n. 3.* Compaternitas est cognatio spiritualis inter naturales patres baptizati, vel confirmati, & baptizantem, vel confirmantem; & patrinos baptismi, vel confirmationis; atque ita parentes baptizati, vel confirmati erant compatres baptizantis, vel confirmantis, & patrinorum, *c. pervenit 30. q. 1. c. 1. c. 3. cum duobus seq. 30. q. 3.* de qua, tam directa, quam indirecta egi *in c. 4. h. t.* Fraternitas quæ datur inter baptizatum, vel confirmatum ex una parte, & filios naturales baptizantis vel confirmantis, & patrinorum ex altera, quomodo procederet, exposui *in c. 1. h. t.* inter ipsos autem patrinos non committitur hæc cognatio, *c. quod autem 30. q. 4.* qui modo exponendus est textus *in c. fin. 30. q. 3.* Hanc autem cognationem memoratas personas jure communi afficientem Synodus Tridentina *sess. 24. de reform. matr. c. 2.* justis de causis restrinxit, & coarctavit, statuens ut unus tantum, sive vir, sive mulier juxta sacrorum canonum statuta; vel ad summum unus, & una baptizatum de baptismo suscipiant, inter quos, baptizatumque ipsum, & illius patrem ac matrem, necnon inter baptizantem & baptizatum, & baptizatique patrem, ac matrem tantum spiritualis cognatio contrahatur. Itaque post Tridentinum duplex dumtaxat manet spiritualis cognationis species, paternitas scilicet, & compaternitas; eademque directa, nempe paternitas inter baptizantem, patrinosque cum ipsomet baptizato; compaternitas inter eosdem baptizantem, & patrinos, cum patre & matre baptizati. Cujus decreti dispositio æque militat in cognatione orta ex confirmatione, ut docetur *in c. 2. v. eo quoque;* præterquam quod in confirmatione adhibendus est unus tantum patrinus, *ex d. c. fin. hoc tit. lib. 6.* An vero standum sit juris communis dispositioni in his provinciis, ubi Conc. Trid. receptum non est, late exponit Zypæus *tit. 4. consult. de jure canon. consult. unica.*

11 *Traditur ratio hujus impedimenti.* His suppositis, ratio propter quam inter personas supra relatas, per sacros canones inducta fuit hæc cognatio spiritualis impediens, & dirimens matrimonium, & provenit ex eo; nam per baptismum adoptio spiritualis celebratur, ut scribit Salonius Episcopus Viennensis, his verbis: *In sacro baptismate omnes Christiani filii Dei efficiuntur, & fratres Domini nostri Jesu Christi: ille solus proprius, & naturalis filius, ceteri omnes sunt adoptivi.* Et D. Chrysost. *lib. 3. de sacerd. ait: Nos adopti parit in baptismo, & spiritualiter propagine.* Nec mirum cum baptismus vocetur adoptio, quia sicut per adoptionem civilem mutantur genus, familia, & conditio, *l. si paterfamilias, ff. de adop.* ita per hanc spiritualem homo novus renascitur: imo, ut ait Nazianzenus *orat. 26. Alius nobis mundus est, omnibus rebus, quæ oculis cernuntur, longe sublimior, ac diuturnior, patria autem superna Hierusalem, quam nullus Antiochus obsidione cinget, nec spem habebit ut diruat, atque imperio subjiciat.* Et ita filia per baptismum fieri dicitur *lib. 25. Basilic. c. 27.* & apud Harmenopulum *lib. 4. promptuarii, tit. 6. §. 28.* observat Meril. *lib. 3. obs. c. 40.* Sicut ergo ex adoptione nascitur cognatio legalis impediens matrimonium, & dirimens, *c. un. infra, tit. 1.* Ita etiam ex adoptione spirituali provenit cognatio spiritualis, quæ impedit, & dirimit matrimonium, ut probat Athanasius CP. Patriarcha *ep. 5. ibi: In conjugiis cavetur patrica, propinquitas sanguinis, adoptio, & susceptio in baptismate.* Et Greg. Nazianz. *ep. 9. ait: Quod hæc cognatio est quam cognatione corporali.* Quod etiam firmarunt PP. sextæ Synodi *in c. 53.* imo apud ipsos Græcos ita diffundebatur cognatio hæc spiritualis ad gradus, sicut cognatio carnalis, ut constat *ex d. l. 28. Basilic. tit. 3. c. 37. & ex l. 5. Juris Orientalis,* ubi in Synodo, quæ habita fuit sub Nicolao Patriarcha Constantin. diffinitum fuit. Sed eos recte reprehendunt Balsamon *in d. can. 53.* Cujac. *in præfat.* eundemque prohibitionem observant Moscovitæ, seu Rutheni, ut ex Sigismundo probat P. Gregorius *lib. 9. syntagm. c. 11. n. 18.* ergo cum ex sacramentis Baptismi, & Confirmationis nascatur cognatio spiritualis, ad exemplum cognationis carnalis, seu legalis, sicut ob eam impeditur matrimonium, ac dirimitur, ita ob istam.

12 *Dissolvitur dubitandi ratio.* Nec obstat dubitandi ratio supra expensa; nam ut probavi *in d. c. cum inhibitio, de clandest. despons.* licet Ecclesia circa Sacramenta non possit aliquid mutari, ex forma, materia, seu ministris eorum, tamen in sacramento matrimonii, cum habeat principium a contractu, potest justis ex causis inhabilitare materiam, ut isti, vel illi contrahere matrimonium non possint, ut docuerunt omnes de impedimentis matrimonii agentes. Nec hunc morem adhibendi patrinos in baptismo, quem valde impugnarunt Magdeburg. Anabaptistæ, & superstitiosum censuerunt Molinæus, Gronlis, & Duarenus supracitati, rejicere debemus, quia Dominus noster eos susceptores non adhibuit; nam cum Redemptor noster non ha-

BIBLIOTECA CENTRAL U.A.N.L.

baptizaretur ut regeneraretur, ipse pædagogo, tanquam parvulus, non indigebat, nec fidei doctore, nec fidejussore, ut catechumenus. Nec obstat æquiparatio, quam fecimus de generatione naturali; nam licet ad illam non requiratur necessario aliquid tertium præter principium activum, & passivum; tamen ad faciliorem partus editionem, atque ad convenientem partus educationem desideratur nutrix, & pædagogus, quorum vicem sustinet in baptismo patrinus, qui de sacro fonte levat baptizatum; atque idcirco convenienter in baptismo adhibetur patrinus, secundum antiquam Ecclesiæ consuetudinem, quamvis non sit necessarius ad valorem sacramenti, ut notavit Turrecrem. *in c. de catechismis, de consec. dist. 4.* Nec obstat ultimum argumentum ipsius dubitandi rationis; nam licet inter omnes fideles oriatur quædam lata cognatio spiritualis, seu fraternitas; tamen in ea non militant rationes supra expensæ, ex quibus præsens cognatio spiritualis impedit matrimonium inter personas supra enumeratas, ut docuit Bellarm. *de matr. lib. 1. c. 30.*

TITULUS XII.

De Cognatione legali.

CAPUT PRIMUM.

a Nicolaus *ad Consulta Bulgarorum.*

SI qua per adoptionem mihi b soror esse cœperit, quamdiu durat adoptio, inter me & ipsam nuptiæ consistere non possunt.

NOTÆ.

1 Nicolai nomini quæstio. a Nicolaus.) Ita etiam legitur in prima collectione, *sub h. t. c. un.* & ex ipso Pontifice eisque a Carnotensi textus hic 8. 9. *Decreti, c. 34.* S. Nicolaus I. electus in Pontificem die 24. Aprilis anni 858. plura præclare gessit toto sui Pontificatus tempore, præcipue ejus anno 9. Christi autem 866. cum Michael Bulgarorum Rex fidem Catholicam amplecteretur, & cum majori regni sui parte baptizatus esset, non solum Legatos statim ad eum misit, verum & super diversis rebus ab eis consultus perdocta responsa dedit, quæ sub titulo, *Responsa ad consulta Bulgarorum*, extant *tom. 6. Conc.* & prodierunt Antuerpiæ opera & studio Francisci Turriani, inter quæ referuntur verba in præsenti a Raymundo transcripta; constat enim ex responso Demetrii Comatheni Bulgariæ Archiepiscopi, *lib. 5. Juris Græcoromani*, apud Bulgaros illum errorem invaluisse aliquando, ut crederent fraternitatem ex sola adoptione nullam esse, atque adeo nullum prorsus inde impedimentum posse nuptiis afferri, auctoritatemque suo errori adstruebant ex *l. ult. apud 9. C. de hæredib. instit.* in qua non negant Imperatores, fratrem posse per adoptionem fieri, si quis jam filium, filiamve habens, alium insuper adoptet in locum filii. Sed negant valere eam adoptionem, in qua quis sibi alium in fratrem adoptaverit, quia naturam imitari debet adoptio, per quam nemo fratres sibi, sed filios tantum gignit, ut fusius dicemus. Unde credo errorem illum carpere voluisse Nicolaum in præsenti textu.

2 Ratio cujus ita statuatur. b Soror esse cœperit.) At nemo potest adoptare alium in fratrem, & sororem, *l. filius 42. ff. de bonis libert. l. nec 7. C. de hæred. instit. l. 15. de probat.* duplici ex ratione. Prima, quia adoptare ei tantum permittitur, qui sui juris est, alioquin sicut possideri non potest, qui possidetur ipse, *l. homo liber 54. §. ult. ff. de acquir. rer. dom. l. cum hæredes 23. §. 1. ff. de acquir. possess. l. qui in servitute, ff. de reg. jur.* ita neque in potestate sua quemquam habere, qui non est suæ potestatis, *l. si uxor 21. ff. ad l. Jul. de adult. l. ult. C. de legit. tutor.* quo pertinet illud Senecæ de fratre, qui fratrem adoptaverat: " Nec enim quisquam potest alium in manum suam recipere, qui in aliena manu est: quomodo ergo fieri potest, ut tibi potestas vitæ, necisque, aut in filium non sit? " Secunda, quia adoptio naturam imitatur, *l. adoptio, ff. de adopt. §. minorem, Instit. eod. tit.* Naturæ similitudo est; Gajus *lib. 1. Instit. tit. 5.* Naturam sequitur; Harmenopolus *in promptuar. lib. 7. tit. 8.* Sed per naturam nemo sibi fratrem gignit: igitur nec per adoptionem: & per consequens non recte in præsenti ait Nicolaus, per adoptionem sororem esse cœpisse. Sed respondetur, Nicolaum in præsenti non agere de ea, quam adoptaverim in sororem, sed quam pater meus adoptavit in filiam: quæ quia per adoptionem mihi soror efficitur, ideo mecum matrimonio jungi non potest, *l. qui in adoptionem 23. ff. de adopt.* Sic in locum cognati nullus adrogatur, sed qui in filii locum adrogatur, cognatus efficitur agnatis adrogatorum, *l. si cognatis 19. ff. de rebus dubiis:* docuerunt Cujac. *lib. 3. ver. quotid. c. 20.* Si natura vir & femina simul adoptentur ab uno patre, possunt inter se matrimonium contrahere. Leander *de sacram. disp. 13. q. 26.*

COMMENTARIUM.

3 Conclusio traditur & probatur. EX hoc textu vulgo sequens deducitur assertio: *Inter adoptatum, & filiam adoptantis non potest durante adoptione duci matrimonium, secus vero ea soluta.* Probant textus in *c. ita diligere, c. per adoptionem, 30. q. 3. l. si quis 12. l. adoptivus 14. ff. de ritu nupt. l. si libertus 35. in hoc principio, ff. de verb. obl. l. qui in adoptionem 23. ff. de adopt. l. 9. in fine, ff. de liber. & posthum. §. sed si qua, Instit. de nupt. nov. 24. Leonis.* Illustrant ultra congestos a Barbosa, & agentes de impedimentis matrimonii, Cujac. & Gatisius *jus. Gentil. lib. 5. de nuptiis, c. ult.* Corvinus *in jus canonicum, lib. 4. tit. 13.* Petrus Greg. *lib. 9. partit. tit. 21. c. 10.* S. Raymundus *lib. 4. summæ, tit. 4.* Fornerius *lib. 3. rer. quot. c. 20.* Julius Mancinus *lib. 2. de tripliciis juris collat. c. 59.* Franciscus Hotho... *de ritu nupt. c. 4.* Institutarii *in d. §. sed si qua*, Leander *de matrim. disp. 13. q. 26.* Dario *ad 28. q. 4.* Mamdo *de cathedra Petri, lib. 4. c. 11. fol. 609.*

4 Impugnatur prætensa assertio. Sed pro dubitandi ratione in præsentem assertionem ita insurgo: Matrimonium est juris naturalis, *§. jus naturale, Instit. de jure naturali;* adoptio vero est figmentum civile, ut qui per naturam liberos non habet, mediante adoptione eos credatur habere, *l. 1. ff. de adopt.* igitur hoc juris civilis commento non potest tolli matrimonium, quod est juris naturalis, *§. jus naturale, Instit. de jure natur.* præcipue cum in matrimonio contrahendi jus naturale spectetur, *l. adoptivus 14. §. 2. ff. de ritu nuptiar.* Augetur hæc dubitandi ratio ex eo, nam licet filii adoptivi quoad plures juris effectus habeantur pro filiis, tamen quoad alios filii non judicantur, ut in casibus relatis *in l. 1. §. 9. ff. ad Syllanianum, l. filiisfamilias 56. ff. de condit. & demonstrat. §. 1. Instit. de excus. tutor.* uno ex constitutione Justiniani relata *in l. ult. C. de adopt.* filii adoptati non transeunt in potestatem adoptantis, & adoptio a jure & ratione sanguinis plane aliena est, *l. qui in adoptionem 23. ff. de adopt.* & omni vera cognationis jure caret, *l. 4. §. 2. ff. de gradibus, l. si quis 12. §. ult. ff. de ritu nupt.* Igitur nec ut matrimonium prohibeatur, adoptivi pro filiis haberi debent. Deinde difficilis est alia pars ipsius assertionis, ubi docetur, soluta adoptione per emancipationem matrimonium in præsenti specie duci posse, nam adoptio facti est, sed quæ facti sunt, pro infectis haberi nequeunt, *l. denique 19. ff. ex quibus caus. majores, l. in bello 12. §. facti, ff. de captiv.* ergo adoptio semel celebrata, per emancipationem solvi non potest, ut matrimonium consistat, præcipue cum absurdum sit, valorem sacramenti matrimonii pendere ex facto privato, patris videlicet emancipantis, vel non filiam. Augetur hæc secunda difficultas ex eo, nam filius adoptatus, etiam soluta adoptione, eam quæ uxor patris adoptivi fuit, in uxorem ducere non potest, nec ipse qui filiam adoptavit, uxorem ejusdem, quæ nurus loco est, nec quidem post emancipationem uxorem ducere valet, *leg. adoptivus 14. ff. de ritu nupt.* Igitur similiter nec filius emancipatus ducere potest sororem adoptivam, etiam sequuta alterius emancipatione, cum verum sit fratres fuisse.

5 De adoptionis origine. Quibus difficultatibus minime obstantibus vera est præsens assertio, pro cujus expositione scire oportet, dulce filii nomen fuere, ut qui naturalem ex se habere non potest, ex alienis sæpe adoptet. Primam legimus inter homines adoptionem factam a præfixente naturam patre, sed instigante Deo; ægrotans quippe Jacob, & jamjam moriturus, adoptavit sibi in filios Ephraim, & Manassem, ut quilibet eorum separatim sibi tribum constitueret, *Genes. c. 48. ibi: Duo ergo filii tui, qui nati sunt tibi in terra Ægypti, antequam huc venirem ad te, mei erunt, Ephraim, & Manasses, sicut Ruben, & Simeon reputabuntur mihi: reliquos autem quos genueris post eos, tui erunt.* Adoptavit etiam Moysem Thermutis filia Pharaonis, *Exod. c. 2.* & Mardochæus Esther filiam *c. 2. Esther;* unde receptum certatim fuit a gentibus, ut qui liberos non haberet, ex alienis filiis eligere sibi aliquem posset, ut id quod per naturam deerat, hoc commento suppleretur, *l. adoptio, ff. de adopt. l. filio, ff. de liber. & posth.* & ita adoptatus perinde habebatur, ac si ex marito & uxore natus esset, *l. 2. l. si is qui, ff. de adopt. l. C. eod. tit. l. 3. ff. de officio Proconsul.* Duobus autem modis fiebat adoptio, Populi, vel Principis auctoritate, sive Magistratus imperio, sed & testamento recte quis adoptabatur, quod disce ex Vellejo Paterculo *lib. 2. Cæsaris testamentum apertum est, quo is Octavium adoptabat.* Adde Eutropium *lib. 7. Vindicaturus patrem suum mortuum, a quo per testamentum fuerat adoptatus.* Cicero in *Bruto: Qui Crassi testamento fuit adoptatus.* Suetonius in *Tiberio: Testamento adoptatus, hæreditate adita,*

mox nomine abstinuit. Idem Suetonius refert Augustum, cum Tiberium hæredem instituisset, jussisse ferre nomen suum; cujus cautionis vestigia extant *in l. hoc jure 19. ff. de donat. §. fin. l. 7. in fine, l. falsa 65. §. quod si, ff. ad Trebel. l. cum filius 76. §. pater, ff. de legatis 2.* Optimus textus *in l. Gallus fons 22. de jurejurando*, ubi quæritur, an libertus ob id, quod in testamento inter liberos hæres instituatur, sub appellatione filii mutet statum? Et respondet Consultus, non mutare: ratio evidens, & subtilis est, quia per adoptionem factam testamento videbatur caput minutus, ad cujus textus interpretationem videndus est Amaya *in l. 1. C. si servus, vel libertus;* & de adoptione in testamento facta agunt Gellius *lib. 5. noctium*, Revardus *de auctorit. prud. c. 6.* Balduinus *ad l. non dubitamus, C. de condit. & demonst.* Cujac. *lib. 7. obs. c. 7.* Veruntamen, quia adoptio duobus modis tantummodo fieri poterat, populi auctoritate, vel Principis & Magistratus imperio, si quis ita adoptaretur in nomen, & familiam, non jure adoptabatur, quia *legandi* verbo lex 12. Tabularum, quæ testamentorum jus constituit, *l. verbis 120. ff. de V. S.* de adoptione loquuta non fuit; ideo adoptionem testamento velut in jure factam, a Principe vel populo confirmari oportebat, quemadmodum cum femina filium adoptabat, *lege adoptio 38. ff. de adopt.* Revardus *lib. 4. variar. c. 12.*

6 De nationibus adoptionis ritibus. Posteriori tamen ævo viguit consuetudo apud varias nationes adoptandi per arma, ut notum est ex Cassiodoro, & Corippo Africano *lib. 1.*

—— Cujus dona Dei, fratrisque paternis
Utere, & augustum, quod defuit, accipe nomen.

Cujus adoptionis formula extat apud Cassiodorum *lib. 4. var.* qua Theodoricus Herulorum Regem filium sibi procreat, ut notavit Pithœus *lib. 1. advers. c. 1.* Sic Justinianus Athalarici patrem adoptavit, ut hic ipse apud eumdem auctorem gloriatur *lib. 8. Desiderio concordiæ factus est per arma filius, quia nomen nobis pæne videbatur æquævus.* Idem auctor *lib. 8.* ait: *Extat gentis Gothicæ hujus prohibitio exemplum. Gesimundus ille toto orbe cantabilis, solum armis filius factus, tanta se Amalis devotione conjunxit, ut hæredibus eorum curiosum exhiberet famulatum.* Similiter tangendo barbam adoptandi filii, Aymonius *de gestis Francorum lib. 1. c. 20. ibi:* " Miserat idem Clodoveus Legatum suum nomine Paternum, ad Alaricum Regem Gothorum, ut quæ pacis erant, tractaret cum eo, simul etiam & voluntatem ejus agnosceret, quo in loco ambos Reges sibi pro utriusque regni utilitatibus collocaturos oportere occurrere; & Alaricus, juxta morem antiquorum, capellum susciperet, qui ejus Cæsariem incidens ei pater effectus est. Quem ritum adoptionis illustrant Merillus *lib. 3. obs. c. 40.* Zerda *tom. 1. in Judith. Academ. 22. n. 55.* Cochier *in fure bohem. cent. 2. c. 45.* P. Pithœus *lib. 1. advers. c. 1.* Sahabedra *in corona Gothic. c. 9.* Vinnius *in notis ad vitam Benedicti Papæ II.* Baronius *anno 684. n. 7.*

7 Exponitur Plinius in panegyr. Trajani. Sed antequam manum levemus a ritibus in adoptionibus usitatis, exponendus est difficilis locus Plinii Junioris *in panegyr. ad Trajanum*, ubi de ipsius Imperatoris adoptione agens, hæc difficilia verba proponit: *Itaque tua adoptio non in cubiculo, sed in templo: nec ante genialem torum, sed ante pulvinar Jovis O. M. peracta est.* In quorum expositione miror altum silentium Cataniei Jureconsulti, & Bajoni, necnon Justi Lipsii, qui cum in aliis rebus essent multi, hic tamen muti fuerunt. Ut tamen qualemqualem lucem huic loco perobscuro afferamus, observo plures ex veteribus eosdem esse genios & lares familiares, memoriæ prodidisse, ut Censorinus de die natali scribit; & tanta religione, ac superstitione ab eis cultos, & veneratos fuisse, ut solum ante eos pueri togam prætextam sumerent, cum bullam deponerent, & laribus suspenderent, ut ex Persio, & Propertio constat; verum etiam adoptiones ante lares familiares peragerent, ut ex versu illo Propertii, *amplexum Cæsaris esse focos*, colligitur, quem de adoptione, Scaligerum sequutus, repudiata Passeratii interpretatione, accipio; & lares familiares præsentes fuisse, tanquam auctores illius familiæ, & domus, in cujus sacra adoptatus transibat. Illud etiam noto, lectos geniales Geniis fuisse consecratos, ut Arnobius mores vetustate obliteratos recensens testis est, & ex eo, & Catullo *in epithalamio Pelei, & Thetidis*, observo illis geniales lectos sterni solitos, *ibi:*

Pulvinar vero Divæ geniale locatur
Ædibus in mediis.

Ubi illud *Divæ*, de Junone accipio, feminarum Genio, ex veteri inscriptione adducta a Dempstero *ad Rosinum lib. 1. cap. ult.* Ex hoc ergo, quod Genius a generando dicatur, ut Censorinus scribit, consequens esse videtur, ut iidem genii, ac lares dicantur, & generationi præsint, similiter & adoptioni, quæ naturæ commentum est. Unde apparet verus sensus Plinii, qui is est: Tua adoptio, o Trajane, non in privato, & domestico cubiculo, sed in communi, ac celeberrimo loco, seu templo; & non ante genialem torum, idest in conspectu Geniorum, seu Larium familiarium; sed Jovis O. M. peracta est: quæ explicatio non inconcinne explicari potest, si referamus aliqua ludicra in adoptionibus intervenisse, & in eis partum simulatum fuisse: quod constat ex facto Sanciæ, quæ ut adoptaret Mudarram in filium, illum per amplissimam manicam recepit, & per collare extraxit, ut referunt Mariana *lib. 8. hist. Hispan. c. 9.* Covarr. *in thesauro, verb. Caterva;* qui illum adoptionis insignem morem in Castella præcipuum, usurpatum, & receptum retulerant: hinc vulgare proverbium emanavit: *Entra por la manga, y salio por el cabezon;* ut refert Petrus Manoux in sua proverbiorum farragine. Extat etiam elegantissimum Diodori Siculi *lib. 4. rerum antiq. c. 3.* testimonium, quod hæc omnia mire confirmantur, cujus verba transcribo: " Adjiciendum est superioribus Jovem persuasisse Junoni, ut Herculem se fingeret genuisse, matrisque erga eum deinceps benevolentiam ostenderet. Partum ejusmodi fuisse tradunt, Juno cum lectum ascendisset, sumptum juxta corpus Herculem per vestes inferius demisit, verum partum imitata, sicut, & nunc usque in filiorum adoptione observant Barbari. " Invenio etiam in sacra pagina eum, qui alterius filium adoptare desiderabat, puerperam genibus fulsisse, & recens natum filium a matre rubentem infantulum super genua sua collocasse, *namque Genes. c. 30. v. 3.* legitur; *Ingredere ad illam, ut pariat super genua mea, & habeam ex ea filios.* Quem locum de adoptione intelligunt Lyra, Pererius, & Abulensis. & Antonius Fonseca vir perdoctus scribit hunc adoptandi ritum, & leges initium sumpsisse: & Isococla ibi refert moris fuisse, ut qui alterius prolem volebat adoptare, puerperam insidentem inter pariendum genibus fulciret, & recens natum infantulum super genua sua statueret, & eamdem adoptandi formam fuisse constat *ex c. 48. Genes. v. 5.* ubi hæc leguntur verba: *Duo ergo filii tui mei erunt;* ubi Hebraica lectio est: *Cumque tulisset eos de inter genua patris.* Et Sanctes Pagninus, *a genibus ejus*, legit: inter quæ quasi in ritu adoptionis, per generationis imaginem Jacob nepotulos susceperat.

8 De cognatione legali. Deinde sciendum est, adoptionis propriam esse naturam imitari, non mutare; adoptivus itaque gentis jura consequi, non generis potest, hoc est familiam, seu familiæ nomen, non stirpem, sanguinem, sive originem, *l. qui in adoptionem, ff. de adopt.* si dignitatem pater habet, eadem adoptivus filius decoratur, *l. in omni, l. per adoptionem, ff. de adopt. l. Senatoris, cum feminis, l. emancipatum, ff. de Senator. l. de Senator. l. 4. C. de decur. lib. 10.* non generis claritate; nam nec facere generis largitio potest, ut tamen genus, sed ut æstimet ex genere, *l. mulieres, C. de dignit. lib. 12. l. ult. C. de incolis, lib. 10.* Dignitas extrinsecus obvenit, nobilitas natum sequitur; illa itaque communicari plus valuit, ista minus. Sic autem legum latoribus placuit, tum naturali illa, tum civili etiam ratione; nam si per adoptionem crescere nobilitas posset, magnus undique exiret hominum numerus, qui obscuro loco geniti nobilitatem per adoptionem assequerentur. Cognationem eam, quam adoptio parit, civilem, & legitimam, seu legalem, ad differentiam naturalis appellamus, *l. 4. §. cognationis, ff. de gradibus, l. 1. in fine, l. 2. §. parvi autem, ff. de suis, & legit. §. per adoptionem, Instit. de legit. agnator. success.* quia scilicet sola lege adoptio nititur, & actus mere civilis est; unde & Proculus jure legis suum esse dixit filium pro adoptivo, *in l. si is qui 44. ff. de adopt.* nec cum iis cognationem inducit, qui natura tantum, & sanguine sunt cognati, veluti cum matre, matertera, aut sorore uterina adoptantis, aut ejus filiive emancipatis, natisve ex filia; sed duntaxat cum agnatis, quos ab aliis cognatis lex 12. Tabularum distinxit, *l. qui in adoptionem 23. ff. de adopt. l. si qua mihi 12. in fin. ff. de ritu nupt. l. patris 7. ff. de in jus vocando, l. 1. §. cognationem, ff. unde cognati, l. 4. §. penult. leg. Jurisconsultus 10. §. cognati, ff. de gradibus affinium.* hoc est cum iis, qui ejusdem familiæ, & nominis sunt, easdemque imagines, seu insignia habent, veluti cum adoptantis patre, avo, fratribus, sororibusque: unde sensus legis qui 23. *ff. de adopt.* est cum, quem per adoptionem, vel per arrogationem assumimus filium, vel nepotem, agnatum & cognatum fieri agnatis nostris, non vero agnatum, vel cognatum fieri nostris cognatis, & ita civilem tantum cognationem afferri.

9 De impedimento hujus cognationis ad nupt. Ex hac legali cognatione nascitur impedimentum ad contrahendum matrimonium inter eas personas, quæ parentum, & liberorum loco sunt, etiam postquam emancipatione soluta est adoptio, *l. per adoptionem 17. in fine, l. quin etiam 55. in princ. ff. de ritu nupt.* quia quamvis tunc nec tamen liberorum, nec aliud ullum supersit vestigium, *l. si quis 60. §. quid ergo, ff. eod. tit. l. in omni 12. de adopt. l. 4. ff. si tabulæ testam. §. minus ergo, Instit. de hæredit. quæ ab intestato, l. 6. ff. de Senatorib.* manet tamen publicæ honestatis ratio, quæ ob memoriam prioris necessitudinis maritum esse non patitur, qui pater, aut avus, filiusve, aut nepos antea fuerat, *§. ergo, Inst. de nuptiis:* quod eodem modo contra in reciprocatione servatur; nam quamvis cum adoptivi patris uxore, quæ in manum ejus non convenit, nulla omnino contrahatur aut cognatio, quia diversæ familiæ diversi sunt nominis; aut affinitas, quia nunquam sola adoptio facere affinem potest, *d. l. 4. §. penult. ff. de gradib.* tamen ab ejus nuptiis abstinere publica honestas suadet, quoniam etsi nec matris ei loco sit, nec cognata, *d. l. qui in adoptionem,* tamen novercæ locum apud eum obtinet, *l. adoptivus, in princ. & §. nunc videamus, ff. de ritu nupt.* Cognationis autem eo casu nullam haberi rationem, constat ex eo, quod etiam uterinam patris sororem ducere permittitur, *l. si quis mihi 12. §. ult. ff. eod.* Videamus an idem observetur de matre ipsius; nam omnino extranea est, non agnata, cum nec patri quidem ipsius adoptivi agnata sit, *l. 7. ff. de capite minutis*, qua de causa Paulus scribit *in d. l. qui 23. ff. de adopt.* eam aviæ loco filio adoptivo non esse. Nec etiam cognata, & multo minus affinis est, quia cum per adoptionem cognatio non contrahitur, sequitur, ut nec patris adoptivi mater, nec ipsius cognati adoptivo filio cognati sint, *d. l. 4. §. 1.* Quibus cum adoptatus

BIBLIOTECA CENTRALĂ

tus agnatus non sit, his nec cognatus sit, d. l. 23. ff. de adopt. adhuc tamen dicendum est, a nuptiis ejus esse abstinendum, quia aviae loco fuit. Nec contrarium suadet Cajus in l. quin etiam 55. §. ult. ff. de ritu nupt. in illis verbis: " Et patris adoptivi mei matrem, aut materteram, aut neptem ex filio uxorem ducere non possum, scilicet si in familia ejus sim; alioquin si emancipatus fuero ab eo, nihil impedit nuptias, scilicet quia post emancipationem extraneus intelligor. " In quo textu verbum matrem, expungit Hothom. lib. 1. amical. c. 10. Cujac. lib. 23. observ. c. 36. & etiam pro materteram reponit amitam, idem Hothomanus lib. 21. obs. c. 9. Sed rectius Gedrius lib. 5. de nuptiis, c. 15. communem, Florentinamque lectionem retinet, & ea verba, si in familia ejus sim, refert non ad matrem, aut materteram, sed ad neptem ex filio, utpote proximiorem in ipsa textus littera, in qua nullum absurdum sequitur. Vvisembach. disp. 6. num. Hujusmodi ergo cognatio est triplex, namque est paternitas legalis inter adoptantem, & adoptatum, & ejus filios, qui erant in potestate, inter quos dirimitur matrimonium, etsi adoptio soluta fuerit, d. cap. ita 30. q. 3. d. leg. quin 55. de ritu nupt. Sanch. d. lib. 7. disp. 63. n. 34. Palaus disp. 4. de matrimon. puncto 9. Nec hodie extenditur ad ulteriores gradus, ut cum aliis docuerunt Leander de matrim. disp. 13. q. 28. Torreblanca lib. 2. de jure spirit. c. 15. sect. 4. Est etiam fraternitas legalis inter adoptatum & filios adoptantis, ut statim dicemus; tandem est quaedam affinitas legalis inter adoptatum & uxorem adoptantis, de qua proxime egi.

10 Traditur ratio decidendi. His animadversis ratio praesentis assertionis ex eo provenit, quia cum per adoptionem inter adoptivum filium, & filios naturales adoptantis quaesita fraternitas sit, aliave ex transverso cognatio, ideo inter eos nuptiae consistere non possunt: hoc tamen impedimentum temporale est, quandiu videlicet durat adoptio, nam ea soluta, cum soror esse desinat, imo adoptatus efficiatur extraneus, d. l. quin, l. si stipulor, ff. de verb. obl. & ut ait Ulpianus, post emancipationem in totum familiae adoptivae obliviscatur, l. si quis tutor 60. §. pen. ff. de ritu nupt. l. 3. §. liberos, ff. si tabulae testam. nihil impedit quo minus cessante causa impedimenti nuptiae consistant, d. leg. per adoptionem, quae transcripta est in c. 1. 30. q. 3. l. si quis 9. §. ult. ff. de liber. et postum. notat l. si filium 5. ff. de gradibus; jure vero Canonico nec inter filiam illegitimam, & adoptivum nuptias dari posse, docuerunt Valensis ad hunc t. n. 6. Baldus in l. 23. ff. de ritu nupt. Circa filios adoptivos tantum, an inter eos matrimonium dari possit? dubium est. Et conjungi illos non posse, cum aliis resolvit Covar. 2. p. de matrim. c. 6. §. 5. Diana p. 4. tr. 4. res. 121. Leander de matrimon. disp. 13. q. 18. licet contrarium cum Hostiensi teneat Gentilis supra. Illud etiam valde haesitatur, an sicut cognatio haec legalis nuptias impedit, & de facto contractas dirimit; ita etiam superveniens nuptias legitime contractas irritet, an ipsa adoptio impediatur? Et jure canonico attento certum est, cognationem hanc supervenientem nullo modo dirimere matrimonium antea contractum, siquidem nec spiritualis superveniens illud dirimit, ut probavi in c. 2. supra, tit. proximo, imo nec impediet petere, aut reddere debitum, cum id nulla juris canonici sanctione prohibitum sit; dirimet tamen sponsalia de futuro, ut probat Basil. Legion. supra, quoad jus civile, Theophilus ad tit. de nupt. & in princ. de adopt. Cujac. in t. c. de confess. & alii. sed via constat. Et de eo quidem, qui post nuptias cum uxore ... contractas a priore ipsius marito adrogatus est, Ulpianus affirmative respondit in initio legis si quis uxor, ff. de ritu nupt. quamvis si adrogatio divortium praecedit, necesse esse constaret, ex d. l. adoptivus; ratioque in promptu est, quia illo casu duci non potest in uxorem duci eam, quae ante novercae locum tenuit, ut in d. l. adoptivus; superveniente autem per adoptionem post contractas nuptias fraternitate, veluti cum sine ulla filii, filiaeve emancipatione socer nurum, aut generum adoptavit, dicendum est, nuptias dissolvi, adoptionem autem non impediri, ut innuit Triphoninus in l. pen. §. sed videamus, ff. de ritu nupt. & suffragari videtur Justinianus in §. et sane, Inst. de nuptiis: quare Cajus in d. l. per adoptionem, §. itaque, ff. de adopt. suadet volenti aut nurum, aut generum adoptare, ut filium filiamve prius emancipet, ut fecit Claudius Imperator, qui adoptaturus Neronem generum, emancipavit Octaviam filiam, ut refert Dio Cassius lib. 58. docent Gentilis ubi sup. c. fin. Dartis in 30. q. 4. n. fin. Et licet hoc impedimentum tantum oriri ex adrogatione, non vero ex adoptione voluerint Silvester verbo Matrimonium 8. q. 8. Sanchez lib. 7. de matrim. disp. 63. Diana p. 4. tr. 4. res. 120. rectius contrarium tenuerunt Basil. lib. 7. c. 21. Gutierez de matrim. c. 102. Toletus lib. 7. summae, c. 4. n. 3. & alii plures.

11 Dissolvitur ratio dubitandi. Nec obstat dubitandi ratio supra adducta, nam licet adoptio tota sit juris civilis, tamen propter pudorem, & publicam honestatem, quae spectatur in nuptiis, l. in conjunctionibus ff. de ritu nupt. sufficit nomen sororis, ut appareat matrimonium inter adoptatum, & filiam adoptantis esse inhonestum, ut supra in ratione decidendi probavi. Nec obstat augmentum ipsius difficultatis, nam licet filii adoptivi quoad aliquos juris effectus non habeantur pro filiis, quoad ea tamen, quae pudorem & naturalem honestatem respiciunt, pro filiis semper habentur; unde quoad nuptias durante adoptione filii creduntur. Nec obstat secunda difficultas, nam licet adoptio facti sit, tamen ejus effectus juris civilis sunt: unde contrario jure civili in totum tolli possunt ex l. nihil tam naturale 35. ff. de reg. jur. & ita emancipatione sequuta, habentur fratres adoptivi, ac si nunquam adoptio celebrata fuisset: quare non pendet in hoc casu valor matrimonii ex facto privati, sed tantum tollit causam impedimenti, filium emancipando. Nec obstat augmentum ipsius difficultatis, nam licet emancipatione sequuta non possint contrahi nuptiae inter eos, qui parentum, liberorumve loco sunt mediante adoptione, qua etiam soluta, manet pudoris, & publicae honestatis ratio, quae impedit similes nuptias, §. ergo, Instit. de nupt. tamen cessat illa ratio pudoris, seu publicae honestatis inter collaterales, postquam per adoptionem quaesita fraternitas, aliave ex transverso cognatio, eadem adoptione soluta evanuit, quia tanta non videtur religione colenda memoria fratris olim adoptivi, aut sororis olim adoptivae, ac similium, quanta colitur eorum, qui aliquando parentum, liberorumve locum tenuerunt; ideoque nec cum noverca adoptiva, etiam soluta adoptione, nuptiae consistere possunt, ut supra probavi.

TITULUS XIII.

De eo qui cognovit consanguineam suae uxoris, vel sponsam sui consanguinei.

CAPUT PRIMUM.

Ex Concilio apud a Metiam.

SI quis cum b filiastra sua fornicatus fuerit, nec matrem, nec filiam habere potest, nec ille alii se poterit conjungere ullo unquam tempore. At vero uxor ejus, si ita voluerit, & si se continere non potest, si postquam cognoverit quod cum filia vir ejus fuit in adulterio, carnale commercium cum eo non habuerit, eo mortuo potest alii nubere.

NOTAE.

1 De concil. Vvermeriensi. a Metiam.) Ita etiam legitur in prima collectione, sub hoc t. c. 1. sed rectius a Burchardo lib. 17. Decreti, c. 10. citatur ex Concilio apud Vvermeriam. Et licet in Concilio Vvermeriensi celebrato temporibus Caroli Magni non reperiatur textus hic, transcriptus fuit ex alio Concilio Vvermeriensi celebrato temporibus Pipini apud Vvermeriam, qui locus Verberia nunc dicitur, in pago Silvanectensi, ut notavit Sirmondus ad ipsum, tom. 17. Conc. Regiae edit. ex quo citantur textus in c. 1. de divortiis, c. 1. de donat. inter, cap. si quis ingenuus 9. q. 2. & ex ipso Concilio sententiam praesentis textus, licet non eadem verba transcripsit Gratianus in c. si quis cum matre 3. 35. q. 3. In Poenitentiali etiam Romano reperiuntur verba hujus textus, licet non exprimatur ex quo Concilio deducta sint: in dicto autem Concilio can. 3. ita textus hic habetur: " Si quis cum filiastra sua manet, nec matrem, nec filiam ipsius potest habere: nec ille, nec illa alios se possunt conjungere ullo unquam tempore; attamen uxor ejus, si ita voluerit, si se continere non potest, si postquam cognovit quod cum filia sua vir ejus fuit in adulterio, carnale commercium cum eo non habet, nisi voluntate abstinet, potest alii nubere.

2 De concubinatu cum privigna. b Filiastra.) Idest privigna, quae est filia uxoris ex alio marito suscepta, c. de his 30. q. 1. estque in primo affinitatis gradu linea recta, atque ideo cum ea non potest contrahi matrimonium, ut dicemus infra in c. 1. tit. proximo. Jure autem civili attento licet connubium cum ea non detur, concubinatum vitrici cum privigna justum esse posse existimavit Cujac. lib. 5. obs. c. 6. & lib. 8. resp. Papin. in l. cum tabulis 16. §. quoniam, ff. de his quae ut indignis: qui non alia movetur auctoritate, quam Papiniani in eod. §. quoniam, ex quo

quo putat se id aperte probare, dum Papinianus refert Cassianum virum clarissimum Rufinam ingenuam mulierem pleno honore, idest maritali dilexisse; & post ejus mortem filiam ejus, idest privignam suam in concubinatum assumpsisse: quae sententia etiam suaderi potest ex l. 1. vers. qui autem, ff. de concubinis: ubi docetur mulierem quae duci prohibetur, in concubinam posse haberi. Sed merito hanc sententiam ut erroneam, vel temerariam damnarunt Faber lib. 3. conject. c. 14. Brissonius de jure connub. pag. 76. Revardus l. 1. conject. c. 5. Pancirola lib. 2. variar. cap. 101. Schifordeg. ad Fabrum lib. 3. tract. 15. qu. 4. Merillius lib. 7. observ. cap. 7. Hothomanus de sponsis cap. 2. aperteque refellitur ex l. 1. §. si qua, ff. de concubin. ubi asseritur nefariam esse conjunctionem, si concubina patris fit deinde concubina filii: quae sententia facilius procedit in conjunctione vitrici cum privigna. Nec impedit, quod filia concubina fuerit vulgo quaesita, adhuc enim respectu vitrici privigna dicenda est, l. privignae 7. ff. de grad. Nec pro Cujacio facit textus in dict. leg. 1. vers. qui autem: est enim illa textus sententia referenda ad illas conjunctiones, quae tantum jure civili sunt improbatae; non vero ad eas, quae ratione juris naturalis prohibentur; cujus generis esse conjunctionem vitrici cum privigna dicemus infra, titulo proximo. Nec etiam favet Cujacio textus in d. leg. cum tabulis, §. quoniam; nam verius est, in specie, quam Papinianus refert, Senatorem duntaxat in concubinatum habuisse Rufinam, non vero ejus filiam, quam postea vulgo quaesitam esse apparebat. Quae interpretatio ut facilius percipiatur, sciendum est, apud Romanos ingenuam mulierem in concubinatu haberi non posse, alioquin cum ea stuprum committi, ipsamque matrisfamilias honestate privari, l. probrum 41. ff. de ritu nupt. leg. 1. vers. cum Atilicinio, ff. de concubinis. Ex qua prohibitione illud praecipue proveniebat, ut mulieri stupro cognitae, tanquam indignae aliquid testamento relinqui non posset, alias illi relictum fiscus auferret, l. mulierem 24. ff. de his quae ut indig. Meril. 2. obs. c. 34. aliquibus tamen casibus ingenua sine stupro concubina esse poterat, veluti si statim cum testatione in concubinam assumeretur, ut exposui in cap. inter opera, de spons. vel sine testatione, cum obscuro loco nata esset, vel vulgo quaestum sui corporis faceret, l. 3. ff. de concubinis: quibus in casibus cum sine labe stupri concubina cognosci posset, id quod ei testamento relictum erat, utiliter capiebat. Deinde sciendum est per contrarium, nec stuprum, nec probrum cum ea committi, quae in concubinatu patroni sui erat, d. l. probrum, cum honestius esset patrono libertam potius quam matremfamilias concubinam habere, l. 1. ff. de concub. nec eo casu liberta matronae nomen, honestatemve amittebat, leg. si uxor 13. in princ. ff. ad l. Jul. de adult.

3 Exponitur l. cum tabulis, §. quoniam, ff. de his quae ut indig. Quibus ita praejactis, facile lucem accipit Papinianus in d. §. quoniam, ubi quod in principio proponit, ita est accipiendum, videlicet concubinae actionem ex testamento non esse denegandam ad consequendum id quod relictum est testamento ejus, qui eam in concubinatu habebat, dummodo cum tali concubina stuprum non committeretur, quae se patroni concubinam esse patitur: quae posteriora verba non ita exponenda sunt, ut aliud jus constituant in liberta patroni concubina, contra dictam legem 1. in princip. d. leg. probrum 41. sed eo sensu accipienda, ut concubina quae non patroni est, omnino ingenua esse debeat, cum qua stuprum aliquando non committitur, cum videlicet obscuro loco nata est, aut testatio praecessit: juxta quod juris principium recte sequitur exemplum, quod Papinianus subjicit in d. §. quoniam, de Cassiano, qui Rufinam in concubinam assumpsit, non in uxorem, licet enim uxoris animo eam haberet, & pleno honore diligeret, hic tamen honor matrimonium facere non potuit, nisi inter personas aequales, l. donationes 31. in princip. ff. de donat. atqui Cassianus Senator erat, Rufina vero vulgaris femina: qua de causa matrimonium inter eos contrahi lege Jul. & Papia prohibebatur, teste Ulpiano in fragm. tit. 13. eoque spectant textus in leg. probrum 41. l. palam 42. ff. de ritu nupt. Cum igitur Rufina, quamquam ingenua, aliquando vulgaris fuerat femina, licet esse desiisset sine stupro, in concubinatu Cassiani esse potuit, l. in libra 34. ff. eod. tit. l. stuprum 34. ff. ad l. Jul. de adult. atque ideo sicut ipsa concubina ex testamento capere potuit, l. Titia 35. in princip. ff. de auro & argento, l. 3. §. 1. de donat. inter; ita etiam ejus filia recte potuit haeres institui, quam ante concubinatum Cassianus vulgo susceperat: qua de causa, nec mater, nec filia indignae personae fuerant, ut haereditas ab eis tanquam ab indignis eriperetur, quae est vera hujus textus interpretatio, & eam praesenserunt Revardus l. 1. conject. c. 5. Meril. lib. 7. obs. c. 27. Pinel. lib. 2. selell. c. 18. n. 4. omissis verborum mutationibus, quas fecerunt Faber dicto lib. 3. cap. 14. Schifordeg. tract. 35. q. 5.

COMMENTARIUM.

4 De poena incestus. IN hoc textu non tam principaliter agunt PP. de impedimento affinitatis supervenientis nuptiis jam contractis, & an illas dirimat, juxta alios canones compilatos sub hoc titulo, quam de poena incestus admissi a marito cum filiastra, seu privigna, cuum sanxerunt; ideo praesens canon transcriptus fuit in dicto Poenitentiali, & a Burchardo dict. lib. 17. ubi de poenis delictorum agebat. Et quidem hujus peccati gravitatem satis expressit D. Augustinus in cap. adulterii 32. q. 7. dum ait: Adulterii malum vincit fornicationem, vincitur ab incestu. Unde variis poenis vindicatum fuit jure civili, quam referunt Ant. Matthaeus de crimin. ad lib. 48. Pandect. tit. 3. c. 6. de incestu, P. Greg. lib. 9. syntagm. c. 11. & l. 39. c. 7. & lib. 4. partit. tit. 14. cap. 5. Ant. Gomez in l. 80. Tauri, num. 2. Jul. Clarus lib. 1. sentent. §. incestus, Pichardus, de delict. verbo incestus, D. Joannes Vela de delict. c. 17. Jure vero Pontificio contra cognoscens consanguineam conjugis sui, non potest amplius ab ea debitum petere, & juxta veteres canones omni spe conjugii privatur, c. concubuisti, c. quidam, c. si quis viduam, cap. qui dormierit, cap. si quis cum noverca 32. q. 7. c. si quis sponsam 27. q. 2. c. in lectum, c. si quis cum duabus, c. si quis cum matre, c. quidam 34. quaest. 1. Concil. Agathense can. 61. ibi: incestuosos nullo unquam conjugii nomine deputandos. Quem canonem ita accepit D. Gregorius lib. 12. epist. 32. ibi: " Nec eam, quam aliquis ex propria consanguinitate habuit conjugem, vel aliqua illicita pollutione maculavit, in conjugium ducere ulli professo licet Christianorum, vel liceat, quia incestuosus est talis coitus, & abominabilis Deo, & cunctis bonis hominibus. Incestuosos vero nullo conjugii nomine deputandos, a sanctis Patribus dudum statutum esse legimus. " Illustrat post alios Basil. Legion. de matr. lib. 6. c. 13. per totum. Unde juxta eos sacros canones recte PP. in praesenti sanxerunt, eum qui filiastram uxoris carnaliter cognovit, nec a matre debitum petere posse, propter impedimentum affinitatis supervenientis; nec ipsam filiastram ullo tempore ducere posse in uxorem; filiastramque etiam sine spe conjugii manere; circa matrem ipsam statuunt PP. posse mortuo marito alium virum accipere, si cum marito non concubuit, postquam cognovit eum adulterium perpetrasse cum ejus filia; quia si postea cognovit illum cum incestus crimine se polluisse, spe conjugii privatur. Et in Gallia aliquando innocenti etiam vivente prima uxore secundam accipere permittebatur, Concil. Compendiense, quod extat tom. 17. Concilior. Regiae editionis, cap. 8. ibi: " Si quis homo habet mulierem legitimam, & frater ejus adulteravit cum ea, ille frater, vel illa femina, qui adulterium perpetraverunt, interim quod vivunt, nunquam habeant conjugium; ille cujus uxor fuit, si vult, potestatem habet accipere aliam. "

CAPUT II.

Idem a Pictaviensi Episcopo.

VEniens ad nos P. praesentium lator, nobis fraternitatis tuae litteras praesentavit, ex quarum tenore perpendimus, quod quandam duxit in uxorem, quam quidam dissuaserunt ei per mensem, ex quo eam duxerat, non cognoscere. Contigit autem, sicut dicit, quod inter sponsae duxit uxorem suam, quae sponsae mater erat, quam in hujus lecto jacentem ipse, diabolo suadente, cognovit. Transacto vero mense, tam pater, quam alii propinqui coegerunt ipsum, ut cum ea matrimonium consummaret, quod facere noluit, donec tecum super hoc loqueretur. Tuis igitur inquisitionibus taliter respondemus, quod si occultum esset hujusmodi peccatum, non posset matrimonium rescindere, quod publice contraxisset. Unde si publicum est, quod matrem sponsae cognovit, si sponsae nunquam carnaliter adhaesit, imponenda est ei poenitentia paulo major quam pro b adulterio, & exinde peracta poenitentia, vel parte ipsius poenitentiae, poterit ex dispensatione cum alia matrimonium contrahere, & illa alii nubere: & pater sponsae, si vult, potest factum dissimulare. Ceterum si sponsam cognoverit antequam matrem, vel post, nunquam eam, vel aliam in uxorem potest accipere.

NOTAE.

a Pictaviensi.) Ita etiam legitur in prima collectione, sub hoc titulo cap. 3. & post Concil. Lateran. pag. 12. cap. 4. ex quibus codicibus textum hunc transcribo. De Pictaviensi dioecesi nonnulla notavi, in cap. 10. de rescript.

b Pro adulterio.) Quia adulterio adjunxit incestum lato modo. Textum hunc exponemus infra proximo commentario.

BIBLIOTECA CENTRAL U.A.N.L.

C A P U T III.

a Alexander III.

De illo autem, qui uxorem fratris sui, antequam ei matrimonio jungeretur, proponit se agnovisse, hoc tuæ prudentiæ respondemus, quod nisi publicum, & notorium fuerit, aut idoneis testibus comprobatum, ipsum prius præfatam mulierem cognovisse carnaliter, prædictum matrimonium occasione illa impetere non permittas. Super *b* eo vero, quod asseris, Saracenum quemdam de muliere Christiana, quam per XIV. annos retinuerat, filios suscepisse, disc. t. duximus respondendum, quod tam Saracenus, quam mulier pro tanto excessu gravi sunt animadversione *c* plectendi.

N O T Æ.

a *Alexander.*) Ita legitur in secunda collectione, *sub hoc titul. cap.* 2. & licet nullibi exprimatur, cui rescribat Pontifex, facile tamen cognoscitur ex principio hujus textus, in præsenti referri secundam partem decretalis ipsius Pontificis, cujus principium alibi extat.

b *Super eo vero.*) Verba quæ sequuntur, omisit Raymundus, ut minus propria hujus tituli, cum potius spectent ad titulum de Judæis, & Saracenis. Circa pœnam vero Christiani commiscentis se carnaliter cum Judæa, videndi sunt textus *in c. ne* 15. *q.* 5. *l. ne quis* 6. *C. de Judæis*, *l.* 10. *tit.* 25. *p.* 7. ubi Judæo imposita est pœna mortis, mulieri vero pro prima vice confiscatio medietatis bonorum, pro secunda bonorum omnium, dummodo filii non extent: quam pœnam explicant Anton. Gomez, *in l.* 80. *Tauri*, *n.* 86. Bossius, *in tract. tit. de coitu damnato*, Covar. *in* 4. 2. *p. cap.* 6. §. 11. Pichard. *in manuduct.* 3. *p. littera C*, *n.* 37.

c *Plectendi.*) Quatenus Judæi ab Ecclesiæ pœnis temporalibus puniri possint, exponemus *in cap.* 1. *de Judæis*.

C A P U T IV.

a Cælestinus III.

Transmissæ nobis litteræ tuæ demonstrarunt, quod G. lator præsentium, uxore sua defuncti, filiam ejus, privignam videlicet propriam, carnali copula cognovit, postmodum vero aliam legitimam accipiens in uxorem, non jam occulte cum privigna prædicta, sed publice, tanquam canis ad vomitum rediens, illicitam rem committere non expavit. Quia vero super his, quid vobis agendum sit a nobis consilium requisisti, de consilio fratrum nostrorum præsenti pagina respondemus, quod suæ legitimæ uxori cohabitans, & necessaria subministrans, non cognoscat eam quamdiu vixerit, nisi ab ea fuerit requisitus; & tunc ad ipsam, non sine gravi cordis tui dolore accedat, qui etiam pro incestu, & adulterio, donec cum eadem *b* permanserit, juxta moderamen tui arbitrii pœnitentiam agens, postmodum si supervixerit ei, perpetuo sine spe conjugii permanebit.

N O T Æ.

a *Cælestinus III.*) Ita etiam legitur in secunda collectione, *sub hoc titulo cap.* 3. nullibi tamen exprimitur cui rescribat Pontifex.

b *Permanserit.*) Quæ est pœna incestus commissi, ut probavi supra, *cap.* 1.

C A P U T V.

a Cœlestinus III.

Super eo vero, de quo rescriptum Apostolicæ Sedis postulasti, utrum conjugatus, qui ante contractum matrimonium uxoris suæ consanguineam, vel propinquam carnali commixtione cognovit, cum id uterque fateatur, & aliqua pars viciniæ id acclamare dicatur, sit ab uxore sua judicio Ecclesiæ separandus, tali responso tuæ fraternitati rescribimus, quod si aliter veritas ordinario judicio venire non poterit in lucem, propter eorum *b* confessionem tantummodo, vel rumorem viciniæ separari non debent, cum & quandoque nonnulli, cum inter se contra matrimonium colludere vellent, ad confessionem incestus facile prosilirent, si suo judicio crederent judicium Ecclesiæ concurrendum. Rumor autem viciniæ non est momenti usque adeo validi judicandus, quod nisi rationabiles, & fide dignæ probationes accedant, possit bene constitutum matrimonium irritari.

N O T Æ.

a *Cælestinus III.*) Ita etiam legitur in secunda collectione, *sub hoc tit. cap.* 4. ubi additur, Pars capitis *Martinus Batrans*: unde cognoscitur, in præsenti referri partem textus *in c. Martinus, de cognat. spirit.* ubi notavi.

b *Confessionem tantummodo.*) Unde videbatur, matrimonium dirimendum esse, cum post confessionem in jure, idest in judicio factam, nihil amplius quæratur, sed confessi pro judicatis habeantur, *c.* 1. 2. *q.* 1. *c. si quis clericus*, 81. *distinct. cap. de hoc* 11. *de simonia*, *c. ex litteris* 10. *de excess. Prælat. l. prætor* 25. §. *fin. ff. ad l. Aquil. l. si servus* 8. *Cod. ad l. Jul. de vi publica*, *cap.* 1. ubi probavi, *de confess.* Sed rectius contrarium decidit Cælestinus in præsenti, videlicet ob confessionem conjugum matrimonium non posse dissolvi, ne hac ratione divortii via pateret forte inter se colludentibus viro, & uxore. Facit textus *in l. non nudis* 19. *C. de probat.* quod procedit, etiamsi impedimentum affinitatis a conjugibus alitro confessum fama viciniæ firmetur; quia hæc plerumque ex incerto auctore provenit, & dictum unius multitudo sequitur, *c. cum in juventute* 12. *de præsumpt.* notavi *in c. per tuas, de probat.* Nec obstat quod de confessione in jure facta dicebamus, nam illud procedit quoad res, quæ ex confessione partium pendent; unde cum matrimonium facto hominis dissolvi nequeat, *c. quos Deus*, 33. *q.* 2. ideo confessione conjugum dissolvi nequit; docuerunt Vega *in cap.* 4. §. *si vero*, *n.* 71. *de judiciis*, Canisius *in præsenti*, *n.* 2.

C A P U T VI.

Innoc. III. a *Præposito S. Mariæ Magdeburgensis.*

Discretionem tuam in Domino commendamus, quod in iis quæ dubia reputas, vel obscura, Sedem consulis Apostolicam, ut in eis procellas auctoritate ipsius de cetero. Sane in audientia nostra fuit ex parte tua propositum, quod quidam cum muliere quadam legitime per verba de præsenti contraxit, quam postmodum a se incognitam cuidam consanguineo suo tradidit in quantum potuit renitentem. Ille vero cum ipsa, licet invita, matrimonii solemnia *b* celebravit: sed mulier quamcitius fuit reddita libertati, *c* aufugit ab eo, & se priori viro restitui cum instantia postulavit. Nos igitur inquisitioni tuæ respondemus, quod & viro pro tam turpi *d* facinore gravis est pœnitentia injungenda, & mulier ipsa propter *e* publicam honestatem est commonenda sollicite, ut nec primum *f* repetat, cujus consanguineus eam licet *g* invitam cognovit; nec redeat ad secundum, cui non potest propter reatum *h* adulterii commisceri; sed in continentia maneat, donec prior fuerit viam universæ carnis ingressus. Quod si forsan ad id induci nequiverit, vir prior cogatur redire ad ipsam, & maritali cum affectione tractare, cum adulterium ei non possit objicere, qui eam adulterandam tradidit, præsertim invitam. Nam etsi secundum evangelicam veritatem nunquam, nisi propter fornicationis causam, aut vir uxorem, aut uxor possit dimittere virum, non tamen semper propter causam eamdem, vel uxor virum, vel vir dimittere potest uxorem; cum possit exceptione, vel replicatione legitima impediri: sed nec affinitas, quæ post contractum legitime matrimonium inter virum, & uxorem

rem inique contrahitur, ei debet objici, quæ hujus iniquitatis particeps non existit, cum suo jure non debeat sine culpa sua privari, quamquam a *k* prædecessore nostro dicatur in simili casu fuisse distinctum, utrum videlicet adulterium, vel incestus manifestum fuerit, an occultum, *l* asserentibus inter gradum proximum, vel remotum esse potius distinguendum.

N O T Æ.

a *Magdeburg.*) Ita etiam legitur in tertia collectione, *sub hoc tit. cap.* 1. De Metropoli Magdeburg. Germaniæ nonnulla notavi *in cap.* 21. *de rescriptis*.

b *Celebravit.*) Quod nullum fuit: tum quia invita, & omnino renuens illud contraxit, juxta tradita *in c. cum locum, de spons.* tum quia primum matrimonium contraxerat, licet initum, cum ipsa consanguinea.

c *Aufugit.*) Unde cognoscitur, semper eam in animo habuisse adhærere suo primo marito.

d *Turpi facinore.*) Siquidem adulterandam uxorem tradidit; unde quodam modo lenocinii pœnis subjiciebatur, de quibus egi, *in can.* 6. *Concil. Illiber.*

e *Publicam honestatem.*) Quæ etiam nascitur ex copula illicita, ut probat Covarruvias, *lib.* 1. *Miscel. cap.* 3. & dicemus infra *in cap.* 1. *de ordin. cognat.*

f *Repetat.*) Remedia relatis, & expositis *in c.* 1. *de ordin. cognat.*

g *Adulterium.*) Quod vere in hac parte dabatur, cum sponsalia fuissent contracta de præsenti, & adulterium verum cum sponsa committatur, imo & cum sponsa de futuro, cum matrimonium qualecumque, etiam in spe, violare non liceat, *l. si uxor* 13. §. *plane*, & §. *si sciret*, *l. miles*, §. *quærebatur*, *ff. ad l. Jul. de adult. l. si propter* 7. *C. eod. tit. l. cum hic status* 32. §. *si quis sponsam* 12. *de donat. inter*.

h *Invitam.*) Unde eam accusare non poterat, *leg. si uxor* 13. §. *si quis plane*, *l. vim* 39. *in princip. ff. ad l. Jul. de adult. leg.* 20. *Cod. eodem* Gentil. *de nupt. capit.* 22. quia ut ait D. Hieronymus, *in Genesim*: *Corpus mulieris non vis maculat, sed voluntas.* Et D. Augustinus relatus a Gentili *d. cap.* 12. ibi: *Quod enim violenter, non præcedente libidine patitur corpus, vexatio potius quam corruptio appellanda est.* Facit caput *tertium*, *cum sequentibus*, 32. *qu.* 5. & D. Basil. *de vera virginit.* per vim stupratam virginem, nihilominus castam manere probat; ut etiam nihil officit ancillæ lenocinium in servitute factum, cum ea non altro, sed avari lenonis imperio coacta venalem habuit pudicitiam, *l. penult. ff. de his qui not. infam.* illustrant Fornerius, *l.* 4. *rer. quotid. c.* 11. Henel. *de dotal. c.* 10. §. 10.

i *Dimittere.*) Ut diximus, *in cap.* 5. *de adult.*

k *Prædecessore nostro.*) Alex. III. videlicet *in cap.* 4. *hoc tit. in* 1. *collect.* ibi: "De illo qui mulierem quandam cognovit, & filiam ejusdem sibi postea in matrimonio copulavit, cui jam per decennium cohabitavit, tuæ prudentiæ respondemus, quod delictum ejus, sicut nobis significasti, occultum existit, pœnitentia sibi condigna debet imponi, nec est ab uxore, quæ tanti sceleris inscia est, propterea separandus: si autem id publicum, & notorium esse dignoscitur, & ab uxore separari debet, & perpetuo sine spe conjugii permanere."

l *Aliis asserentibus.*) Urbano videlicet III. *in c. fin. de divortiis*, *in* 1. *collect.* ubi ita ait: "Si aliquis parochianorum tuorum matrem, sororem, vel filiam uxoris suæ carnaliter cognoverit, & hoc publicum, & manifestum extiterit, est ab ea penitus separandus, & uterque illorum, scilicet tam mœchus, quam mœcha, debent sine spe conjugii perpetuo permanere. Si autem id occultum fuerit, & secretum, pœnitentiam de commisso debet accipere, & uxori suæ infra tempus pœnitentiæ, vel extra, debitum si exegerit, solvere. Sane si aliquam uxoris suæ consanguineam, quæ illam in tertio, vel alio deinceps gradu contingat, carnali commixtione cognoverit, non est propterea inter eos sententia divortii celebranda, sed delinquenti secundum qualitatem personæ, & criminis est pœnitentia injungenda." Consentit Alex. III. *in c.* 2. *hoc tit. in* 1. *collect.* Unde recte Basil. Legion. *lib.* 6. *de matr. c.* 15. *n.* 9. reprehendit Thomam Sanchez, *de matr. disp.* 15. *n.* 13. dum docet hoc impedimentum incestus incurri, etsi delictum occultum sit, cum hoc expresse statuerint Alexan. & Urbanus prædictis juribus.

C A P U T VII.

Idem a *Bizantino Archiepiscopo.*

Fraternitatis tuæ super *b* tribus capitulis Sedem Ap. consulenti, ad cujus consilium est in rebus dubiis a cunctis fidelibus recurrendum, scriptis præsentibus respondemus in primo divortii sententiam approbantes, quam in eum canonice promulgasti, qui illam sibi postea copulare præsumpsit, cujus antea sororem adhuc septennem contractis sponsalibus extraordinaria libidine noscitur *c* polluisse.

N O T Æ.

a *Bizantino.*) Ita etiam legitur in tertia collectione, *sub hoc tit. cap.* 2. De Bizantina Metropoli egi, *in cap.* 17. *de electione*.

b *Tribus capitulis.*) Quæ reperiuntur in præsenti, & *in c. fraternitati, de clerico excommunicato*, *cap. fraternitati, de schismaticis*.

c *Polluisse.*) Sed tunc obstat textus, *in cap. extraordinaria* 35. *q.* 2. ubi docetur extraordinariam pollutionem non esse impedimento nuptiis, & merito, cum affinitas non oriatur ex copula, ubi commixtio sanguinis non intercessit, ut docuerunt pluribus relatis Cenedo, *ad decret. collect.* 19. Pichardus, *ad tit. de gradibus*, *n.* 19. Cui difficultati respondendum est, in præsenti specie impedimentum affinitatis non oriri ex extraordinaria, idest præpostera libidine, sed ex pollutione extraordinaria, idest intempestiva, & importuno congressu, cum septenni videlicet, non servato naturæ tempore debito; imo, & ut verius credo, impedimentum, de quo in præsenti textu, non provenit tam ex affinitate, quam ex publica honestate ex sponsalibus orta, juxta tradita *in c.* 3. *de sponsalibus*, ubi docuit Cujacius, & Pichardus *ubi supra*, *n.* 31.

C A P U T VIII.

Idem a *Episcopo Gerundensi.*

Ex litteris fraternitatis tuæ accepimus, quod G. lator earum, matrem puellæ, quam intra nubiles annos desponsaverat in uxorem, carnaliter sæpe cognovit, & post carnali commixtione puellam tractavit adultam. *Et infra*: Nos autem eidem viro pœnitentiam injungi fecimus pro peccato, consultationi tuæ respondentes, quod eis ab invicem separatis, mulier alteri viro non nubat, si postquam novit viri, & matris delictum, ei non erubuit commisceri: vir etiam, & mater mulieris nunquam debent ad alias nuptias convolare, sed semper *b* continentiam servare tenentur, & enorme deflere delictum, quod pro nefanda libidine contraxerunt, præsertim si circa personas hujusmodi de lapsu carnis minime timeatur.

N O T Æ.

a *Gerundensi.*) In tertia collectione, *sub hoc tit. c.* ...... legitur *Gradensi Episcopo*: sed male, cum Gradensis Ecclesia Patriarchalis sit, & ejus Præsuli sub nomine Patriarchæ rescribatur, *in cap. ex litteris, de elect.* Retinenda est ergo lectio *Gerundensi*. Gerunda autem est civitas perantiqua Hispaniæ, Provinciæ Tarraconensis, in Cataloniæ Comitatu, apud Sambrocæ fluvii ostia, media fere inter Perpinianum, & Barcinonem sita, hodie Girona dicta, de qua Ptolomeus, & Plinius, *lib.* 3. *cap.* 3. Circa ejus conditorem non consentiunt. Episcopus Gerundensis, *in Paralip. tit. de Urbibus ante adventum Romanis*, Pujada, *lib.* 1. *Histor. Cataloniæ*, *cap.* 17. Tamayus a Salazar, *die* 17. *Januarii*, & 18. *Martii*. Hujus antiquissimæ Urbis cives fidem Catholicam acceperant a D. Jacobo, ut probat Tamayus a Salazar, *tom.* 5. *martyr. Hisp. die* 3. *Septembris*; a quo tempore Ecclesia Cathedrali decorata est, cujus Præsuli Arnaldo 7. hujus nominis missa est præsens Decretalis.

b *Continentiam servare.*) Juxta tradita supra *in c.* 1. *hoc tit.*

CAPUT IX.

Idem a *Episcopo Galburgensi*.

VEniens ad Ap. Sed. C. laicus lator præsentium, humili nobis confessione monstravit, quod cum olim tempore infantiæ suæ, de consilio amicorum quandam puellam se ducturum juraverit in uxorem, quam cito ad legitimam pervenisset ætatem, pater puellæ consideratione hujusmodi fidejussionum, obligatione hinc inde firmata, eum in propria domo recepit, cum simul nutriens cum puella. Deinde vero ex conversatione diutina, totius domus familiaritatem adeptus, sorori puellæ, cui se juraverat fore maritum, instinctu generis seductoris humani, carnaliter se conjunxit. Adveniente autem ætate, qua quod juraverat, poterat adimplere, amici sui ejus excessus ignari, pro adimplendo matrimonio institerunt; qui conscius eorum, quæ fecerat, quibusdam ex ipsis, quod cum sorore puellæ commiserat, enarravit; sed illis nequaquam credentibus verbis ejus, & graviter increpantibus eum, ille illorum victus consilio, quam juraverat, in uxorem accepit, & nuptiis celebratis, quando se illi opportunitas ingerebat, *b* cognoscebat utramque. Verum licet ipse in præsentia tua super hoc fuerit accusatus, convinci tamen non potuit, nec voluit suum confiteri delictum: nunc autem reversus ad cor, pœnitens de commissis, salutis suæ consilium requirit impendi, ne tanquam equus, & mulus, quibus non est intellectus, errare in animæ suæ periculum videatur. Cum igitur non tantum a malo, sed etiam ab omni specie mali præcipiat Apostolus abstinere, f. t. per A. f. m. quat. prædicto C. pro hujusmodi excessu injuncta ei pœnitentia competenti, consulas ei monens illum salubriter, & inducens, ut de cætero abstineat ab utraque.

NOTÆ.

a GAlburgensi.) Ita etiam legitur in tertia collectione, *sub hoc titul. cap. 4.* sed rectius in hac sexta compilatione legitur, *Magdeburg.* cum nulla sit Ecclesia Metropolit. Galburgensis, Magdeburgensis vero sit in Germania, ut probavi, *in c. 22. de rescriptis.*

b *Cognoscebat utramque.*) Grave scelus, quod in lege veteri detestatur his verbis Deus, *Deuteron. cap. 27. Maledictus qui coierit cum sorore uxoris sua. Et dicet omnis populus, fiat, fiat.* Et *cap. 18. Levit.* cavetur, ne quis viva uxore sororem ejus ducat. Idem flagitium abhorruerunt Gentiles, ut constat ex Horatio, ubi dum refert congressus Therei Regis Thraciæ cum sorore uxoris, ait:

Æternum opprobrium, quod male barbarus
Regum est ausus libidines.

Et in eos qui simili sorde se polluerunt, ita sanxerunt PP. Concilii Tribur. *in can. 43.* " Simili modo secundum sanctos canones definimus, & judicamus de eo, qui cum duabus sororibus fuerit pollutus, ut usque in exitum vitæ pœnitens, & continens permaneat: soror autem, quæ posterior libidinis perforata aculeis, scienter se cum eodem commaculaverit, usque in finem vitæ pœnitens, & continens perduret. Si autem improvise contigit; condigna stringatur castigatione, & si velit, legitima utatur viri conjunctione. "

CAPUT X.

Idem a *Archiepiscopo Strigoniensi*.

TUæ fraternitatis devotio postulavit, utrum is, qui cum sorore legitimæ conjugis fornicatur, cum uxore possit postmodum commorari, & exigere debitum, ac solvere requisitum. Nos igitur respondemus, quod uxor & a commixtione viri abstineat, propter publicam honestatem; & ut in continentia maneat, donec vir viam universæ carnis ingressus fuerit, diligentius est monenda. Quod si forte commonitioni parere recusans, talis fuerit, ut de lapsu timeatur ipsius, vir ejus poterit, & debebit cum Dei timore debitum ei solvere conjugale, cum affinitas post matrimonium inique contracta illi nocere non debeat, quæ iniquitatis particeps non existit.

NOTÆ.

a STrigoniensi.) In tertia collectione, *sub tit. de consang. & affin. c. 3.* reperitur textus hic, & legitur *Brixiensi*, sed male, cum in tota geographia sacra Caroli a sancto Paulo non reperiatur similis Ecclesia; extat tamen Strigoniensis, de qua nonnulla addam, *in c. fin. de postul. Prælat.*

CAPUT XI.

Gregorius XI. a *Episcopo Pictaviensi*.

JOrdanæ mulieris petitio continebat, quod laicus cum ipsa, quæ nondum decimum ætatis suæ annum compleverat, per verba de futuro contraxit, & ea intra ejusdem anni *b* spatium carnaliter *c* cognita, matrem ipsius sibi matrimonialiter copulare, & ad damnatæ commixtionis amplexus procedere non expavit. *Et infra*: Quare prædicta J. supplicavit, ut cum carnis stimulis resistere nequeat, sibi, ne jure suo sine *d* sua propria culpa fraudetur, providere salubriter dignaremur. Ea propter mandamus, quatenus si res ita se habet, utrumque ipsorum ad perpetuam continentiam attente moneas, & inducas; & si ad eam induci nequiverint, memoratam J. injuncta ei primitus pro commisso incestu pœnitentia competenti, ut eidem cohabitet, & conjugalem debitum reddat exactus, ecclesiastica censura compellas.

NOTÆ.

a PIctaviensi.) Guillelmo videlicet quarto hujus nominis. De diœcesi Pictaviensi egi *in cap. super 20. de rescript.*

b *Anni spatium.*) Quia malitia solet supplere ætatem, ut probavi *in c. 3. de sponsal.*

c *Cognita.*) Unde sponsalia transferant in matrimonium de præsenti, quod jure communi præsumptum dicebatur, ut probavi, *in c. 4 nobis, de spons.*

d *Sine culpa.*) Obstabat Concil. Mogunt. celebratum sub Rabano *can. 24.* quod extat apud Burchardum, *lib. 6. Decret. c. 7.* Ivonem *p. 10. cap. 136.* Ant. August. *in epit. lib. 35. tit. 1. c. 29.* in illis verbis: " Qui presbyterum occidit, " duodecim annorum ei pœnitentia secundum statuta Priorum imponatur; aut si negaverit, si liber est, cum duodecim juret, &c. convictus vero noxæ usque ad ultimum " vitæ tempus militare cingulum deponat, & uxorem amittat. " Ex quibus aperte constat, ob culpam tantum mariti uxorem illum amittere, divortiumque fieri. Pro cujus canonis expositione dicendum est, illa verba, *uxorem amittat*, accipienda esse, idest uxorem non accipiat, ut notavit Ant. Aug. *d. tit. 1. cap. 29.* Quare dum apud Gratianum reperitur textus ille, *sub causa 17. q. 4.* legantur loco illorum verborum, *uxorem amittat*, talia, *absque spe conjugii maneat*. Etiam obstat textus, *in c. posuisti 29. q. 2.* ubi maritus ut divortium ab uxore faceret, alterius servituti se mancipavit: ergo quia propter factum mariti uxor sine culpa sua conjugii usu privatur. Sed respondetur, in ejus textus specie maritum existimasse propter servitutem, cui sponte se tradebat, divortium sequi; sed fallo, & perperam, ut in eo textu docetur, & exponit Basil. Legion. *de matr. lib. 7. c. 45.*

COMMENTARIUM.

1 Conclusio traditur, & probatur.

IN his omnibus decisionibus una fere, eademque traditur doctrina; quare sub unico commentario eas exponere decrevi. Sit conclusio: *Affinitas superveniens non dissolvit matrimonium contractum, sed tantum sponsalia de futuro.* Probant eam textus *in c. 2. de consang. & affin. cap. litteris de testibus, cap. 4. de desponsat. impub. cap. veniens, de regul. cap. qui dormierit, cap. concubuisti, 32. quæst. 5. c. 2. 4. & 5. hoc tit. in 1. collect.* quorum verba retuli supra *in cap. discretionem*. Alexand. III. post Conc. Lateran. *p. 18. c. 1.* ibi: " Sane si aliquam uxoris suæ consanguineam, quæ illi in tertio gradu, vel deinceps contingat, carnali commixtione cognoverit, non est " propter id divortium inter eos celebrandum, sed delinquenti " est secundum qualitatem personæ, & criminis pœnitentia " impo-

imponenda. " Et *par. 6. cap. 15.* Illustrant ultra congestos a Barbosa in præsenti Petrus Gregor. *lib. 9. p. tit. 14. cap. 5.* Sanchez, *de matr. lib. 9. disp. 27. & 31.* Basil. *ed. tract. l. 6. cap. 13.* & *lib. 9. cap. 3. num. 13.* & *lib. 10. c. 7.* Augelatus, *de legibus lib. 4. cap. 4.* Roussellus, *lib. 1. histor. Pontif. jurisdict. c. 5. num. 9.* Vighel. *in method. juris can. fol. 161.* Bossius, *de effectibus matrim. c. 5. per totum.*

3 Impugnatur traditio assertio.

Sed pro dubitandi ratione in præsentem assertionem ita insurgo. Pœna incestus commissi cum consanguinea conjugis, ea est juxta sacros Canones, ut incestuosi conjugio priventur, omnique careant spe conjugii, ut probavi *in cap. 1. hoc tit.* igitur cognoscens consanguineam uxoris suæ, ipso matrimonio privari debet, præcipue cum veniat ad casum, a quo incipere non poterat, argumento legis *si fuerint 68. l. pluribus 140. §. ult. ff. de verb. obl. §. 2. instit. de inutil. stipul.* quod agnoscentes PP. Conciliorum Aquisgran. & Metensis Galliæ, declararunt Lotharium Regem a vinculo matrimonii cum Teutberga contracti liberum, eo quod illam post matrimonium se Lotharii fratri dicerent commiscuisse. Augetur hæc dubitandi ratio *ex c. 2. hoc titul.* ubi expresse Alex. III. Pictaviensi Episcopo rescripsit, matrimonium ratum non consummatum, per supervenientem affinitatem ita dissolvi, ut liceat vivente priore marito alium accipere. Ergo matrimonium jam celebratum per supervenientem affinitatem dissolvitur.

4 De affinitate ex copula illicita.

Qua dubitandi ratione ita fulcita non obstante, vera est præsens assertio, pro cujus expositione sciendum est, in præsenti titulo agi de impedimento naturalis cognationis, cujus nomine affinitas etiam comprehenditur, *c. lex divina 27. q. 2. c. quod autem 35. q. 2.* & Aristotel. *lib. 1. Polit. cap. 3.* promiscue accepit cognationem ex sanguine, vel affinitate; sicut e converso affinitas aliquando accipitur pro cognatione, ut *in cap. 1. 35. quæst. 2. l. fautimus 12. Cod. de pœnis.* Hæc autem affinitas naturalis duplex est, alia quæ ex copula licita, maritali affectu habita nascitur, de qua agemus *in cap. super 5. de consang. & affin.* alia quæ ex copula illicita, concubinaria, vel etiam incestuosa oritur. Hæc autem secunda jure civili non fuit cognita, quia eo jure attento affinitas non oriebatur, nisi ex justis nuptiis, *l. non facile, §. sciendum, ff. de gradibus*: non autem nascebatur ex nuptiis interdictis, *d. l. 4. §. affines, de gradibus*, vel ex publico contubernio, *l. adoptivus 14. §. idem tamen, ff. de ritu nupt.* Et licet *in l. liberti 4. C. de nuptiis*, prohibeatur liberis in uxorem accipere concubinam patris, non id prohibetur, quia illicitum, sed quia inhonestum, cum in nuptiis quod honestum est, spectetur, *l. semper, ff. de ritu nupt.* quare fœdam, & irreligiosam dixit Imperator Alex. hujusmodi conjunctionem, quia contra pudorem est filium eam ducere, quæ in contubernio patris fuit, ut docuit Corrasius, *lib. 1. miscel. cap. 3.* jure vero canonico attento ex quolibet coitu intra, vel extra nuptias habito, publico, vel furtivo, affinitas nascitur, *cap. usque eam 35. qu. 3.* & in omnibus capitulis hujus tituli docetur.

5 De affinitate superveniente.

Deinde sciendum est, in præsenti titulo agi de impedimento naturalis cognationis, hoc est affinitatis, non antecedente nuptias, de qua agemus, *in cap. 1. cap. quod super, de consanguin. & affin.* sed ex subsequente, & superveniente matrimonio, vel sponsalibus jam contractis. Et primo docetur, hujusmodi affinitatem, etsi notoria sit, nullam vim habere dissolvendi matrimonium, irritare tamen sponsalia de futuro: privari autem conjugem incestuosum facultate petendi debitum, & contrahendi matrimonium cum alia, defuncta prima uxore; quæ pœna communis est omnibus incestuosis, ut probavi, *in c. 1. hoc titulo*, & in hac parte abrogata est ab Innocentio III. *in cap. discretione 6. hoc titulo*, vetus distinctio Alexandri, & Urbani III. inter publicum, & occultum incestum, & inter gradus remotos, vel proximos. Hoc autem procedit in eo, qui sciens, prudensque incestum commisit, secus vero si per ignorantiam, veluti si cum sorore conjugis, vel cum alia consanguinea, quam putabat esse uxorem propriam, concubuisset, juxta textum *in c. in lectum 34. q. 1.* & hæc ignorantia per juramentum probanda est, *d. cap. in lectum*, cum enim delicta æstimentur ex animo, & proposito delinquentis, *cap. cum voluntate 54. de sent. excom. l. qui injuria 55. ff. de furtis*, merito ignorantia excusationem meretur, *c. 2. de cognat. spirit.* Hodie etiam, postquam per Conc. Trid. *sess. 24. de reform. matrim. cap. 3.* restricti sunt gradus affinitatis, tantum impedimentum hoc nascitur ex copula incestuosa habita intra illos gradus, intra quos affinitas durat. Unde quæri solet, utrum si conjux copulam habuerit cum consanguinea conjuncta uxori suæ intra tertium, vel quartum gradum, sibique in eodem gradu affini, impediatur a debiti conjugalis petitione? cum certum sit incestus crimen impedimentum afferre ad debiti petitionem, ex juribus supra adductis: quare videtur idem esse dicendum in hoc casu. Accedit quia Conc. Trid. *in d. c. 4.* dum sustulit impedimentum contrahendi matrimonium ultra secundum gradum, nullam mentionem fecit de impedimento petendi debitum: quare in hac parte standum est antiquæ juris dispositioni, juxta textum *in leg. commodissime 10. ff. de liberis & posthum.* Quibus rationibus ita anceps olim reddebatur hæc quæstio, ut sæpius agitata in sacra Pœnitentiaria definita non fuisset, ut refert Navarrus, *lib. 4. cons. ad tit. de consanguin. cons. 6. num. 4.* Sed contraria sententia verior est, scilicet etiam in hoc casu jus commune sublatum esse, incestumque commissum ultra secundum gradum affinitatis, minime debiti exactionem impedire, nam dum Conc. Trid. *in d. c. 4.* ex copula illicita affinitatem ultra secundum gradum non produxit, satis innuit nec debitum cessare: nec ad rem pertinet, quod in contrarium expendebamus; nam respondendum est, Trid. in affinitate restringenda circa matrimonium plus concessisse, quare multo magis id quod minus est, videlicet usum matrimonii, non denegavit, ex regula *Cui licet, de reg. jur. in 6.* Deinde pro hac sententia expendi potest Pii V. declaratio, qui dum simpliciter, ac generaliter nic nullam oriri affinitatem matrimonio obstantem, sane ex vi dictionis, negativæ *nulla*, ostendit, nec usum matrimonii impediendum: & ita decisum fuisse, ex Aldano refert Barbosa, *in d. c. 4. Concilii, n. 3.* & tenuerunt Basil. *de matr. l. 9. cap. 33. n. 6.* Sanchez, *ead. tr. lib. 9. disp. 27. n. 14.* Et in hoc impedimento ex affinitate superveniente posse Episcopum dispensare; imo & regulares ex delegatione summum provincialium, late probat Leander, *t. 2. de matr. disp. 24. q. 15. & 16.* Ex hoc etiam incestu jure communi oriebatur impedimentum impediens matrimonium, *c. 1. 2. & 4. hoc tit. c. si quis cum duabus 34. q. 1.* de quo agunt Sanchez, Basilius, Leander, & alii de impedimentis impedientibus agentes, sed jam cessavit hoc impedimentum, ut alia similiter consuetudine legitime præscripta abrogata fuerunt.

6 Traditur ratio decidendi.

Quibus ita animadversis, jam apparet vera ratio præsentis assertionis; ideo per hanc affinitatem supervenientem non dissolvitur matrimonium, quia ob nullam causam superveniente matrimonium legitime contractum potest dissolvi, ut probavi *in c. dilectus, de spons. cap. 2. de cognat. spir.* nec quoad torum, quia alterius conjugis iniquitas alteri innocenti damnosa esse non debet, contra regulam textus *in leg. non debet, ff. de reg. jur.* transcriptam *in c. non debet, eod. tit. in 6.* secus tamen est in sponsalibus de futuro contractis, quæ per affinitatem supervenientem ipso jure dissolvuntur, quia cum sponsus affinis fiat sponsæ, propter commixtionem corporum cum ipsius consanguinea, & sic affinitas inter eos oriatur, quæ matrimonium non admittit, necesse est ut sponsalia, quæ futuri matrimonii causa contrahuntur, ipso jure irritentur, *l. oratio 16. ff. de spons.*

7 Dissolvitur dubitandi ratio.

Nec obstat dubitandi ratio supra adducta, nam ex ea tantum deducitur, conjugem incestuosum debere privari facultate petendi debitum, ut puniatur in eo, in quo deliquit, *cap. litteras, de temper. ordin.* non tamen, ut propter eius factum uxor jure proprio privetur, & multo minus, ut vinculum matrimonii per se indissolubile dissolvi possit. Nec interest, quod pervenerit ad eum casum, a quo incipere non poterat: nam matrimonium sustinetur, etsi pervenerit ad casum, in quo contrahi non poterat, ut de furore superveniente probavi, *in c. dilectus, de spons.* & de cognatione spirituali inter conjuges superveniente, *in c. 2. de cognat. spiritual.* Nec obstat augmentum difficultatis deductum ex Actis Conciliis Aquisgr. & Metensi; nam ea potius conciliabula, quam Concilia fuerunt. Unde ea condemnavit Nicol. I. in Concilio Romæ celebrato, ut referunt Baronius, *to. 8. ann. 683.* Coriolanus, *in summa Concil. ead. anno*, qui utriusque Synodi historiam tradunt. Difficilior est textus, *in d. c. 2. hoc titul.* nam etsi illum de sponsalibus de futuro acceperint Panorm. & cæteri antiquiores *ibi*, quos sequitur Canisius *ibi*, eorum interpretatio facile convincitur ex illis verbis integræ ipsius textus: "Quod cum quandam uxorem duxisset, quidam dissuaserunt ei per mensem quod eam duxerat, carnaliter cognoscere. *Et post*: Transacto vero mense tam pater, quam alii propinqui coegerunt, ut matrimonium cum sponsa sua consummaret. " Igitur matrimonium contractum quidem erat, non tamen consummatum. Deinde ibidem hæc habentur: " Tuæ igitur inquisitioni taliter respondemus, quod si occultum esset hujusmodi peccatum, non posset rescindere matrimonium, quod publice contraxisset. " Ergo de matrimonio valido, & jam contracto agebat Pontifex, non de sponsalibus rescindendis. Rursus ibidem dicitur: *Imponenda est pœnitentia major, quam de adulterio*. Ergo adulterium commissum est simul cum incestu, & ideo major pœnitentia imponitur: ergo & matrimonium contractum erat, alias non esset adulterium. Nec te moveant postrema illa ejus capitis verba: *Cæterum si sponsam cognoverit antequam matrem, vel post, nunquam poterit eam, vel aliam in uxorem accipere*. Hoc enim ideo dicitur, non quia matrimonium non esset, sed quia consummato jam matrimonio, ob affinitatem, vel præcedentem consummationem, vel supervenientem consummationi, non licebat uti conjugio, ut recte exponit Canisius, *loc. cit.* Quare Cujacius, *ibi*, & Basilius, *de matrim. l. 6. cap. 13.* & *l. 9. cap. 3.* textum illum acceperunt de matrimonio rato, & existimant Pontificem ibi non agere de dissolutione matrimonii contracti, sed de usu, & cohabitatione; itaque docere, quod si crimen occultum est, non separentur, non solum quoad vinculum, verum quoad torum; si autem publicum erat, quia cognovit matrem sponsæ, non autem sponsam ipsam, cum eo dispensetur, ut possit aliam in uxorem ducere, sponsa videlicet defuncta: si vero cognovit etiam sponsam, careat omni spe conjugii: Sed etsi subtilis sit hæc interpretatio, tamen literæ textus non congruit, siquidem dum Alex. docet dispensandum esse cum marito, ut aliam uxorem accipiat, nullam facit mentionem mortis prioris conjugis. Quare his omissis, verius credo, Alexandrum III. in eo textu dispensasse, ut soluto matrimonio rato posset sponsus aliud inire, quia juxta sententiam probabiliorem Pontifex potest matrimonium ratum irritare, ut defendant Scotus, *in 4. d. 31. q. 1.* Paludanus, Almainus, & alii Theologi apud Patrem Sanchez, *lib. 2.*

BIBLIOTECA CENTRAL U.A.H.L.

lib. 2. de maxim. disput. 14. & 19. Aravio, in differt. moral. tract. 2. n. 19. n. 74. & ita textum *in d. cap. 2.* accepit Leguire, *in penit. ad hunc tit.*

8 Expenditur c. de incest. 35. q. 3. Sed supra traditis primo obstat textus, *in c. de incestis, 35. quæst. 3.* ubi Julius Pontifex agens de incestuosis peccantibus, & pœnitentiam cum catechumenis agentibus, ait se illas incestuosas conjunctiones prohibere, ita ut *quæ hactenus statuta sunt non dissolvat*. Ergo matrimonia ab incestuosis contracta, nec quoad torum, seu cohabitationem dissolvuntur. Tandem in fine ipsius textus ait Pontifex: *His quibus illicita conjugia negantur, concedi meliora conjugia*. Ex quibus verbis deducitur, incestuosis, quibus usus matrimonii jam contracti propter supervenientem affinitatem negatur, concedi aliud matrimonium contrahere. Igitur, quia propter incestum adeo matrimonium dissolvitur, ut liceat novum inire. Primæ difficultati respondendum est, illa verba, *quæ sunt hactenus statuta*, non esse referenda ad matrimonia incestuosa, seu ab incestuosis contracta, sed ad Ecclesiæ statuta jam circa pœnas incestuosorum facta, quæ nullo modo convellere, aut mutare intendebat Julius, sed potius firmare. Secundæ difficultati respondendum est, ea verba esse accipienda de matrimoniis contractis ante incestum commissum, vel postea, cum ex dispensatione illis conceditur matrimonium contrahere: quæ interpretatio facile colligitur ex littera ipsius textus, prout habetur in Conc. Agathensi *can. 61.* & *c. hac 2. 31. q. 3.* & in Conc. Turon. 2. *can. 22.* & *in addit. ad cap. c. 100.* ubi ita legitur: " Sed quibus illicita conjunctio interdicitur, nisi hi sunt, quos Sanctorum Patrum decreta conjugio copulari prohibent, habebunt ineundi melioris conjugii libertatem. " Et ita verba illa sunt referenda ad eos, quibus prohibitum non est defunctis uxoribus cum aliis matrimonium contrahere.

9 Expenditur canon 41. Conc. Trib. Secundo supra traditis obstat textus *in canon. 41. Concil. Tribur.* in illis verbis: " Si quis legitimam duxerit uxorem, & impediente quacumque domestica infirmitate, uxorium opus non valens implere cum illa, frater vero ejus suadente diabolo, adamaius ab ipsa clanculum eam humiliaverit, & violatam reddiderit, omni modo separetur, & a neutro alteri eadem mulier conjungatur. Igitur conjugium, quod erat legitimum, fraterna commorulatione est pollutum; & quod erat licitum, illicitum est factum, ut Hieronymus ait: Mulier duorum fratrum non ascendat torum: si autem ascendit, adulterium perpetravit. Quia vero humana fragilitas pronior est ad labendum, alio modo nutatur ad standum: ideirco Episcopus considerata mentis imbecillitate, post pœnitentiam sua constitutione peractam; si se continere non possint, legitimo consolentur matrimonio, ne dum sperant ad alta sublevari, corruant in cœnum. " Ex quibus verbis deducitur, dissolvi matrimonium propter affinitatem supervenientem, & conjuges si se continere non possint, legitimo consolari posse matrimonio. Igitur quia licet incestuosis aliud legitimum matrimonium contrahere. Pro cujus difficultatis solutione dicendum est, quod licet superveniente affinitate conjux, qui incestum, adulteriumque commisit, non possit petere debitum a conjuge, nec conjux sciens impedimentum possit amplius cum conjuge commisceri, *cap. discretionem 6. cap. 8. hoc titul.* tamen peracta pœnitentia, si se continere non possint, ex misericordia potest Episcopus cum eis dispensare, ut ad invicem conjungantur, ut supra probavi; de qua dispensatione accipiendus est dictus canon 41. ut videlicet peracta pœnitentia, si se conjuges continere non possint, legitimo matrimonio consolentur, idest antiquo matrimonio legitime contracto utantur, cujus usus sequestratus erat ob affinitatem supervenientem; & ita illa verba, *legitimo matrimonio*, non referas ad novum, sive secundum conjugium, sed ad primum, & antiquum.

TITULUS XIV.

De consanguinitate, & affinitate.

CAPUT PRIMUM.

Alexander III. a *Cassinensi Abbati*.

Ex litteris tuis ad nos directis accepimus, quod cum quidam secreto inductam mulierem subarrasset, & cognoscens carnaliter cohabitasset cum ea per annum, *b* Mundualdus virum mulieris traxit in causam, proponens quod illam in potestate sua positam, quasi fornicariam cognovisset. Tunc vir, & mulier juramento firmarunt, quod ab initio alter in alterius copulam maritalem consenserant, & de cetero sicut vir, & mulier insimul cohabitarent. Cum autem nec juramento mulieris fidem procurator habuerit, exegit eam publice subarrari. Quod cum vir facere paratus esset in conspectu Ecclesiæ, surrexerunt duo proponentes præfatæ mulieris conjuges in quinto gradu consanguinitatis, & primo genere affinitatis, sese contingere; quia pater illius, qui eam subarrare volebat, priorem virum in quarto gradu consanguinitatis attigerit: Unus autem ita se vidisse juravit, alius autem noluit id juramento firmare, & ob hoc licet ille præfatam mulierem subarrare distulerit, minime tamen ab ejus cohabitatione discessit. Processu vero temporis ad instantiam Mundualdi præfatum publice matrimonium celebravit, & postmodum fere cum uxore per annum permansit. Nunc autem quæstio prima revixit, & jurarunt duo coram Archipresbytero *c* plebario, ut dicis, quod primus vir fuit in quinto gradu consanguinitatis patri præsentis viri. Unde quia diversi diversa sentiunt, quid agendum sit in hoc casu, nostris litteris quæris edoceri. Quocirca d. t. p. A. f. p. m. quat. utramque partem ante tuam præsentiam convoces, & faciens testes coram te jurare, adhuc inquiras, & a quibus, & quando didicerint, quod testantur. Si vero post motam quæstionem didicerint, non est judicandum matrimonium dissolvendum; similiter nec si ab accusatoribus matrimonii didicerint. Inquisita vero veritate diligenter, si per testes circumspectos, & omni exceptione majores inveneris, quod primus vir patrem superstitis in quinto, vel sexto gradu consanguinitatis attigerit, non differas sententiam divortii promulgare. Æque enim, ut canones dicunt, abstinendum est a *d* consanguineis uxoris, ut a propriis, usque ad septimum gradum. Ceterum prudentiam tuam volumus non latere, quod personæ idoneæ nominandæ sint, & gradus distinguendi, & ab utroque latere computandi: nec sunt causæ matrimonii tractandæ per quoslibet, sed per *e* judices discretos, qui potestatem habeant judicandi, & statuta canonum super his nequaquam ignorent.

NOTÆ.

1 De Cassinensi Monasterio. *a* Cassinensi.) Ita etiam legitur in prima collectione, *sub hoc tit. cap. 2.* & post Conc. Lateran. *p. 6. c. 3.* Monasterium hoc Cassinense, præcipuum Ordinis D. Benedicti, ita dictum est a Monte Cassino in Provincia Campaniæ Regni Neapolitani, quod jussu Domini nostri construxit idem Sanctus, cujus magnitudinem, originem, & progressum late describit Yepes, *t. 1. chron. D. Benedicti*, & post eum Cornel. *in notis ad Gengeram, tom. 3. fol. 429.* Monasterium hoc Cathedra Episcopali præfulgebat temporibus Alexandri III. usque ad tempora Urbani V. ut refert ipse Yepes: unde Rofredus Episcopus simul & Abbas quem postea Clem. III. creavit Cardinalem tituli Sancti Marcellini, consuluit ipsum Alexand. de valore cujusdam matrimonii; casus autem ita contigit: Cum Petrus Mariam clandestine desponsasset, subarrassetque, tutor ipsius mulieris Petrum urgebat, ut ipsam publice in uxorem duceret in conspectu Ecclesiæ; & cum ipse paratus esset eam publice in uxorem accipere, duo testes asseruerunt, ipsum Petrum cognatum fuisse in quinto gradu prioris viri ipsius Mariæ; & ita eodem affinitatis gradu ipsam attingere, sed cum illi testes non essent idonei, quia unus de audita tantum deponebat, & alius testimonium suum jurejurando firmare renuebat, matrimonium publice celebratum fuit, sed cum postea adfuissent alii duo testes idonei, & omni exceptione majores, qui sub juramento deponerent ipsum maritum quarto consanguinitatis gradu priorem virum ipsius mulieris attigisse, & ita in eodem affinitatis gradu cum uxore esse, consultus Alexand. III. decrevit, simile matrimonium, etsi publice celebratum, esse dissolvendum ob prædictum affinitatis gradum.

2 Mundualdus quis. *b* Mundualdus.) Idest tutor, a mundio, quod est tuitio, ut in legibus Longobard. *lib. 2. titul. 30. lib. 11. & l. 2. titul. 33. lib. 3.* & aliis congestis a Lindembrogio, *in Glossario legum antiquit. verbo Mundualdus*. Flodoardus, *Histor. Rhem. l. 2. cap. 19.* " Non dubito tam id notum esse charitati, quanta nobis Ecclesiasticæ disciplinæ, quantisque nostrorum necessitatibus subditorum, & insuper mundialium oppressionibus quibus quotidie agitantur, cura constringat. *Burchardus, lib. 19. Decreti, ex pœnitentiali Romano*: Rapuisti uxorem tuam, & vi, sine voluntate mulieris, vel parentum, in quorum mundiburdio tenebatur, illam abduxisti. " Et apud alios relatus a Vossio, *l. 2. de vitiis serm. c. 12.* Ut enim apud Romanos mulieres erant in perpetua tutela, dum matrimonium contraherent, Ulpianus, *in fragm. titul. 51. §. fin. & titul. 20. §. feminæ*, cujus tutelæ vestigia extant, *in l. 2. §. si qui capite, vers. inverdum, ff. de cap. minut. leg. qui habebat 47. ff. de vulgari, l. 11. ff. de legat. 3.* ita etiam apud Longobardos, ut constat ex variis eorum legibus congestis a Lindembrogio, *ubi supra, verbo Mundium*. Unde juxta morem ipsius provinciæ, ubi præsens casus contigit, refertur ipsam mulierem sub mundualdo fuisse.

c Plebario.) *Plebano*, legitur in Concilio; sed legendum est *Plumbariole*, quod est Castrum in Regno Neapolitano subjecto Cœnobio Cassinensi, ut notavit Cujacius, *in præf.*

d Consanguineis uxoris.) Legendum esse, *Consanguineis mariti*, ut congruant hæc verba decisioni, docent Cujac. *in præf.*

e Judices discretos.) Per Episcopos videlicet, ut ordinarios, per alios vero Prælatos virtute delegationis, ut probavi, *in cap. 2. ut lite non contest.* facit caput *terrenus, de reddit. spoliat.* & Synodus Londinen. habita anno 1237. apud Matth. Paris. *in Henric. III.* " Propterea diximus statuendum, quod matrimoniales causæ, quæ inter ceteras maturitate magna, & diligentia sunt tractandæ, viris providis, & fide dignis, & habentibus juris peritiam, vel saltem competens exercitium, committantur. "

COMMENTARIUM.

3 Conclusio statuitur, & probatur. Ex hoc textu sequens communiter deducitur disputanda assertio: " Separatur matrimonium inter affines contractum, etiam usque ad sextum gradum. " Probant eam textus *in c. si quæ mulier 35. q. 1. c. nullum 35. q. 2. c. & hoc quoque 35. quæst. 3.* Conc. Agathense *can. 61.* Epaun. *can. 30.* Tolet. 2. *can. 5.* Aurel. 1. *can. 10.* Aurel. 2. *can. 10.* Arvern. *can. 11.* Turon. 2. *can. 21.* Matisc. 2. *can. 18.* Altissiod. *can. 27. 28. 29. & 30.* Cabilon. 2. *can. 29.* Mogunt. sub Leone III. & Carol. *can. 54. & 56.* Greg. I. *lib. 2. ep. 131.* Greg. II. *epist. 14.* Zacharias, *ep. 1. column. 2.* Gregor. VII. *lib. 7. epist. 9.* & *lib. 8. epist. 3.* Trident. *sess. 24. de reform. matrim. cap. 3.* quorum jurium, & aliorum verba referunt Ant. Aug. *in epit. Juris Pontificii, lib. 29. tit. 13.* Jodoc. Coccius, *t. 2. thesauri fidei Cathol. lib. 9. art. 5.* Illustrant ultra congestos a Barb. *in præsenti*, Cujacius & Gonzalus, *hic*, Grotius, *l. 2. de jure belli, cap. 5. num. 13.* Scortia, *in select. epit. 94. theorem. 231.* Janius, *tom. 1. select. q. 37.* Petrus Greg. *lib. 9. syntag. cap. 11. & lib. 3. part. tit. 11. cap. 7. & in cap. 8. n. 40. de sponsal.* Gentil. *l. 5. de nuptiis, cap. 6.* Bobadilla, *lib. 2. polit. c. 9.* Hothomanus, *l. 4. illustr. c. 35.* Mancinus, *l. 2. de triplici unis collat. c. 111.* Colhaus, *de sponsal. fol. 110.* Cujac. *ad tit. C. de incestis nupt.* Purner. *lib. 3. select. c. 26.* Roussel. *l. 1. biblior. jur. Pontif. c. 15. n. 12.* Viglel. *in meth. jur. canon. fol. 459.* Vinnius, *l. 2. select. c. 13.* Didacus Perez, *in l. 2. tit. 19. l. 5. ordin.* Perez, *de matr. disp. 31. per totam*, Basil. *eod. tract. l. 7. c. 33.*

4 Impugnatur tradita assertio. Sed hæc assertio difficilis redditur sequenti consideratione, quam deducam ex fundamentis, quibus moti Brentius, Lutherus, & Kemnitius, asseruerunt matrimonium injuste ab Ecclesia inter affines, & consanguineos prohiberi. Primo ait Brentius, *in comment. ad c. 18. Levit.* Romanus Pontifex non est supra Christum, cum ejus tantum vicarius sit: sed Christus Dominus non venit leges politicas constituere, sed verbum Dei annunciare: ergo nec Romanus Pontifex debet, aut potest ejusmodi leges ferre, & per consequens matrimonium inter certas personas prohibere. Secundo ajunt Luther. *in Babil. c. de matr.* & Bucerus, *in cap. 19. Matthæi*, Deus melius novit quæ sint personæ aptæ ad matrimonium, & quousque se extendant gradus cognationis, quam ullus homo: at ipse non prohibuit conjugia nisi usque ad secundum gradum in linea æquali: ergo temere prohibentur ab hominibus conjugia in gradibus ulterioribus. Deinde Beza, *in l. de repud.* Kemnitius, *2. p. exam.* expendunt Conc. Turon. 2. *can. 22.* in illis verbis: " De incestis conjunctionibus censuimus, statuta canonum vetera non irrumpi, &c. Omnis homo ad proximum sanguinis sui non accedat. Turpitudinem patris tui, matris tuæ, uxoris patris tui, sororis tuæ, sive ex patre, sive ex matre, quæ domi, vel foris genita est; filiæ filii tui, vel neptis ex filia, vel filiæ uxoris patris tui, quam peperit patri tuo, sororis patri tui, sororis matris tuæ, patrui tui, & uxoris ejus, nurus tuæ, uxoris fratris tui, sororis tuæ, & filiæ ejus, filiæ, vel filii sororis uxoris tuæ non revelabis: cum uxore proximi tui non coibis. Et Parisiense c. 4. ibi: Nullus illicita conjugia contra præceptum Domini sortiri præsumat, idest, fratris relictam, novercam, relictam patrui, vel sororem uxoris suæ sibi audeat sociare, neque avunculi quoque, quæ relicta est, neque nurus suæ, vel materteræ conjugio potiatur; pari etiam conditione conjugio amitæ, privignæ, ac filiæ privignæ conjunctionibus præcipimus abstinere. " In quibus non prohibetur conjugium inter affines, nisi usque ad secundum gradum; ergo non usque ad septimum, ut in præsenti docetur. Accedit, nam apud Romanos, qui semper in nuptiis honestatem præferebant, *leg. semper, ff. de ritu nupt. semper, ff. de reg. jur.* nuptiæ non prohibebantur inter affines lineæ transversalis, ut probant Grot. *l. 2. de jure belli, c. 10.* Vinnius, *l. 2. select. c. 13.* ergo non repugnat honestati nuptiarum matrimonium contrahi inter affines.

5 Affinitatis etymon, & definitio. Qua dubitandi ratione non obstante, vera est præsens assertio, pro cujus expositione sciendum est, affinitatem, si ejus etymologiam attendamus, esse quasi duorum ad unum finem unitatem, eo quod duæ cognationes diversæ per nuptias copulentur, & alter ad alterius cognationis finem accedat: cum enim per copulam vir, & femina efficiantur una caro, sanguis unius dicitur alterius sanguinem tangere, & ob id consanguinei unius conjugis sunt alteri conjugi affines, *cap. fraternitatis 35. q. 10. l. non facile, ff. 3. ff. de gradibus*: ex Cicerone, & Terentio illustrat Gentilis, *l. 5. de nuptiis, cap. 17.* Beyerlink *in theatro, verbo Affinitas*. Si autem rem ipsam exquiramus, affinitas secundum jus civile non male definitur, ut sit *civile vinculum ex justis nuptiis proveniens*, ut docent Brissonius, *de V. S. verbo Affinis*: nam jure civili non nisi ex justis nuptiis oriebatur, *l. 4. §. affines, & §. secundum, ff. de gradibus*. Ubi dum docetur, nec cognationem, nec affinitatem esse posse sine justis nuptiis, id referendum est ad cognationem, & affinitatem naturalem; nam naturalis cognatio, & affinitas etiam ex servili cognatione, & conjunctione oriebatur, juxta textum sic accipiendum, *in l. adoptivus 14. §. servilis, ff. de ritu nupt.* explicat Ant. Faber, *in Jurisprud. tit. 9. princ. 6. illat. 1.* Nec prædicta diffinitio evertitur, *ex l. quod servus 8. vers. decet, ff. de condict. causa*, ubi aperte dicitur, inter sponsos affinitatem contrahi. Nam respondendum est cum Glossa ibi, *verbo Affinitas*, Castrensi *n. 6.* Fabro, *in ration. ad ipsum textum*, Meratium ibi improprie dixisse affinitatem inter sponsos manere pro publica honestate, ut etiam improprie divortium dari inter sponsos dixit, cum divortium proprie loquendo non detur nisi inter conjuges, *l. inter sponsum, §. div. ff. de V. S.* Jure vero canonico recenter affinitas ita definiri, ut sit proximitas personarum ex carnali copula proveniens, omni carens parentela: ita Gos. *in 4. p. cap. 6. §. 7.* D. Thom. *in 4. dist. 4. q. unic. art. 1. q. unic.* Dicitur generaliter *ex copula*, quia ad contrahendam affinitatem copula omnino necessaria est, nec interest an ea licita, vel illicita fuerit, *c. in litteris 24. de testibus, c. discretionem, c. tua, de eo qui cognovit*, ubi probavi; etsi aliter docuerit Corrasius, *lib. 1. miscel. c. 3.* nec etiam refert, an copula habita sit cum femina volente, an prorsus cum invita, ignorante, dormiente, ebria, vel insana; quia ut affinitas contrahatur, tantum desideratur, quod copula habita apta sit ad generationem, unde consequens est ad affinitatem desiderari perfectum congressum cum vera seminis emissione intra vas femineum, ex ratione textus *in c. fraternitatis, 35. q. 1. c. lex divina 27. q. 2. c. extraordinaria 32. q. 3.* docent cum aliis pluribus Sanchez, *de matr. l. disp. 65. n. 8.* Basil. *supra*. Imo, & plures apud Dianam, *p. 4. tr. 4. resol. 43.* requirunt utriusque seminis commixtionem, tametsi contrarium teneant Sanchez, *l. 7. disp. 64. n. 21.* Torreblanca, *de jure spirit. l. 2. c. 5. fol. 9.* Diana, *3. p. tr. 5. resol. 19.* Similiter probabile est, non sufficere commixtionem seminis opera dæmonis, seu artificio; sed necessariam esse copulam utriusque modo connaturali, ut fiant una caro, Basil. *l. 7. c. 35. n. 2.* Diana, *3. p. tr. 5. resol. 19.* contra Sancium, *l. 9. disp. 64. n. 15.* & alios. Nomina autem affinium utroque jure attento sequentia sunt. Socer, qui est viri, aut uxoris pater, *l. 4. §. gradus, ff. de gradibus*. Socrus, quæ est viri aut uxoris mater, & ad generum, nurumque refertur, *d. l. 4. §. gradus, l. adoptivus 14. ff. de ritu nupt.* Prosocer, qui & socer magnus dicitur, est uxoris, aut mariti avus, & ad progenerum, & pronurum refertur, *d. l. 4. §. gradus, l. 3. §. ult. ff. de post.* Prosocrus, quæ & socrus magna dicitur, uxoris, aut mariti avia est, *d. l. 4. §. gradus*. Vitricus maritus alter matris, cum privigno, & privigna confertur, *d. l. 4. §. gradus, l. 3. C. communia, de success.* Noverca, altera patris uxor, & cum privigno, & privigna confertur, *d. l. 4. §. gradus*; late tamen etiam ad avi, & proavi uxorem hoc nomen producitur, *dict. leg. adoptivus 14. §. 2.* Privignus, uxoris filius ex alio marito, itemque mariti filius ex alia uxore natus, & cum vitrico, vel noverca confertur, *d. l. 4. §. gradus*; late etiam ad uxoris nepotem, & pronepotem hoc nomen producitur, *d. l. adoptivus 14. §. 2.* etiam hoc nomen convenit ei, qui ex non nupta, & quæ post alteri nupsit, natus est, *l. privignum 7. ff. de ritu nupt.* non tamen convenit illi, qui ex uxore mea, quæ post divortium alteri nupsit, natus est, *leg. si quis mihi 12. §. 2. ff. de ritu nupt.* Consoceri etiam dicuntur inter se, quorum unius filius alterius filiam uxorem duxit, Sveton. *in Claudio*, ibi: *Appium, & Syllanum consocerum suum occidit*. Et eadem ratione comprivigni dici possunt, quorum unus novercæ filius alteram vitrici filiam, aut e contrario, uxorem duxit, ut *in §. mariti, Inst. de nuptiis, l. cum hic status 32. §. si socer, ff. de don. inter*. Nomina lineæ transversalis perpauca sunt in Latina lingua, sed doctrinæ causa varia finguntur, & supponuntur. Fratria, fratris uxor. Nonius autem ait, *Fratriæ appellantur fratrum inter se uxores*; unde corrigit dictam legem 4. §. gradus, Franciscus Hotom. *de ritu nupt. cap. 10.* & pro *genitricus*, legit *fratria*, *in cap. quod autem 35. quæst. 5.* Fratrissa, uxor fratris dicitur. Etiam sororis maritus nova, & commentitia voce sororius dicitur, quia ut ait D. Isidor. *lib. 10. etymol. cap. 7.* ille nullum in Latina lingua nomen habet. Frater mariti dicitur levir, *d. lib. 4. §. gradus*. Nonius, *ubi sup.* ubi: *Levir dicitur frater mariti, quasi lævus vir*. Profrater etiam dicitur uxoris frater, & prosoror mariti soror appellatur. Glossa *in d. l. 4. §. gradus*. Prosequitur alia nomina etiam affinitatis Franc. Hothom. *ubi sup.*

6 De affinitatis generibus. Deinde, ut affinitatis genera, & gradus agnoscamus, sciendum est, olim affinitatem in triplici genere consideratam fuisse, *c. de propinquis, c. porro 35. q. 3.* Primum erat inter mulierem copula licita, vel illicita cognitam, & inter viri cognoscentis consanguineos, & contra, & inter consanguineos mulieris

BIBLIOTECA CENTRAL U.A.H.